

COPYRIGHT POLSKA

K W A R T A L N I K

STOWARZYSZENIA AUTORÓW I WYDAWCÓW

NR 1/2024

styczeń – marzec

COPYRIGHT POLSKA – KWARTALNIK NR 1/2024

Kwartalnik informacyjno-edukacyjny wydawany przez SAiW COPYRIGHT POLSKA zawiera informacje o działalności Stowarzyszenia, a także podejmuje problematykę praw własności intelektualnej, w szczególności w obszarze aktywności wydawniczej: praw autorskich, praw pokrewnych oraz prawnej ochrony baz danych.

Głównym celem wydawnictwa jest prowadzenie wśród członków Stowarzyszenia działalności edukacyjnej mającej podnieść świadomość prawną oraz ułatwić prowadzenie działalności wydawniczej z zastosowaniem wysokiego poziomu ochrony praw własności intelektualnej.

Redaktor naczelna: Marzenna Wojciechowska

Opracowanie graficzne okładki: Magdalena Błażków, KreacjaPro

Opracowanie graficzne i skład: Elżbieta Wastkowska, ProDesGraf

Korekta: Sylwia Chrabałowska

Wydawca: STOWARZYSZENIE AUTORÓW I WYDAWCÓW
COPYRIGHT POLSKA

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców Copyright Polska

ul. Krupnicza 12/6, 31-123 Kraków

Adres redakcji: ul. Nowogrodzka 62b/8, 02-002 Warszawa

Kontakt: m.wojciechowska@copyrightpolska.pl

Wydanie elektroniczne online posiada numer ISSN 2720-1066

Wydanie drukowane posiada numer ISSN 2720-1724

Stan prawny aktualny na dzień 15 marca 2024 r.

1/2024 Warszawa

SPIS TREŚCI

➤	Słowo wstępne od redaktor naczelnej	3
➤	Poradnik wydawcy. Prawa własności intelektualnej – stare prawo <i>versus</i> nowe regulacje.	4
➤	Akt o sztucznej inteligencji (AI Act) – na ostatniej (?) prostej	10
➤	Brytyjska droga do regulacji sztucznej inteligencji	13
➤	Parlament Europejski uchwalił akt o wolności mediów	16
➤	Konsultacje dotyczące wdrożenia dyrektywy DSM	18
➤	Finał konsultacji dotyczących wdrożenia aktu o usługach cyfrowych (Digital Services Act – DSA)	22
➤	Konsultacje społeczne planowanych aktów prawnych UE	24
➤	W skrócie:	25
	– Nowy program MNiSW „Rozwój czasopism naukowych”	
	– Konsultacje projektu ustawy o kryptoaktywach	
	– Komisja Europejska uruchamia Platformę STEP oraz portal suwerenności	
	– Szwecja stworzyła swój narodowy model językowy AI	
	– Włoski odpowiednik polskiego UODO – Garante podtrzymuje stanowisko w sprawie usługi ChatGPT od OpenAI	
	– OpenAI odpowiada na pozew „New York Times” i wchodzi w spór z wydawcami	
	– Ochrona danych osobowych obywateli w USA	
➤	Oświadczenie europejskich stowarzyszeń kreatywnych skierowane do WIPO (World Intellectual Property Organization)	29
➤	Branża kreatywna wzywa do przyjęcia AI Act	31
➤	Konferencja „O potrzebie zmian w prawie własności intelektualnej”	33
➤	Informacje o działalności Stowarzyszenia	36
	Repartycja opłat reprograficznych dla wydawców przez SAIW Copyright Polska w 2024 r.	

Słowo wstępne od redaktor naczelnej

Tempo zmian legislacyjnych przyspiesza zarówno w Polsce, jak i Unii Europejskiej. Coraz trudniej poruszać się w gąszczu nowych regulacji – szczególnie rozporządzeń UE, które nie wymagają (w przeciwieństwie do dyrektyw UE) transpozycji do prawa poszczególnych państw członkowskich UE, czyli obowiązują od dat wskazanych w tych aktach. Aby ułatwić wydawcom poznanie nowych regulacji, proponujemy nowy cykl: Poradnik wydawcy. Prawa własności intelektualnej – stare prawo *versus* nowe regulacje. Na tle istniejących przepisów będziemy sygnalizować obszary wskazujące na potrzebę zmian podstawowych dokumentów w wydawnictwach – w tym w szczególności umowy wydawniczej. W części I zaczniemy od przypomnienia podstaw prawa autorskiego (str. 4).

Nie opadają również emocje związane z uchwalaniem aktu o sztucznej inteligencji (AI Act). Pojawiały się nawet wątpliwości, czy akt w ogóle zostanie uchwalony. Z tego powodu środowiska kreatywne całej UE skierowały na posiedzeniu COREPER 2 lutego 2024 roku wspólny apel do państw członkowskich o przyjęcie i zatwierdzenie AI Act. W ocenie sygnatariuszy regulacje aktu stanowią „minimalną podstawę do podejmowania wysiłków mających na celu umożliwienie europejskim twórcom i posiadaczom praw zapewnienia poszanowania ich praw i uzyskania zezwolenia na wykorzystanie ich treści” (pełna treść apelu na str. 32).

W Kwartalniku nie zabraknie również informacji o bieżącym stanie spraw związanych z regulowaniem sztucznej inteligencji oraz problemach pojawiających się w związku z jej aktywnością na rynku. Polecam artykuły: *Akt o sztucznej inteligencji (AI Act) – na ostatniej (?) prostej* (str. 10) oraz *Brytyjska droga do regulacji sztucznej inteligencji* (str. 13).

W Kwartalniku piszemy również o konsultacjach społecznych aktów prawnych zarówno w Polsce, jak i UE. W tym o kluczowej dla sektora wydawniczego konsultacji dotyczącej wdrożenia dyrektywy DSM (str. 18).

W pierwszych dniach po wejściu w życie Digital Services Act dla wszystkich podmiotów analizujemy zachodzące zmiany. Tym razem skupimy się na istotnej dla rynku wydawniczego regulacji dotyczącej wdrożenia DSA do polskiego porządku prawnego. O wynikach konsultacji Ministerstwa Cyfryzacji piszemy na str. 22.

W bieżącym numerze nie zabraknie informacji o ważnych dla środowiska wydawniczego konferencjach. Doktor Karolina Sondel-Maciejewska, radca prawny, podzieli się refleksjami o konferencji „O potrzebie zmian w prawie własności intelektualnej” (str. 33).

Na ostatnich stronach publikujemy bieżące informacje o działalności Stowarzyszenia. Publikujemy wiadomości, na które wszyscy czekali, czyli jak będzie przebiegała repartycja opłat reprograficznych w 2024 roku.

To tylko niektóre z zagadnień poruszonych na łamach tego numeru Kwartalnika.

Życzę przyjemnej lektury!

Marzenna Wojciechowska,
redaktor naczelna

PORADNIK WYDAWCY. PRAWA WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ – STARE PRAWO *VERSUS* NOWE REGULACJE

Część I. Przedmiot umowy wydawniczej, oświadczenia autora lub licencjodawcy

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Coraz więcej miejsca w Kwartalniku przeznaczamy na omówienie najnowszych regulacji prawa unijnego wprowadzających polski świat wydawniczy w coraz bardziej skomplikowany globalny świat cyfrowy. Tymczasem otrzymujemy sygnały, że wydawcy potrzebują również poszerzenia i powtórzenia wiedzy z podstawowych zasad prawa autorskiego w kontekście jego aktualności.

Ostatnio wiele konferencji naukowych jest poświęconych zagadnieniom analizy konieczności zmiany prawa autorskiego. Niestety wydarzeniom tym nie towarzyszy praktyczna analiza rynku wydawniczego, w tym w szczególności jego obecnego stanu i potrzeb, ani symulacja rozwoju potencjału twórczości. Wydaje się ważne, aby środowiska kreatywno-biznesowe i twórcze zaprezentowały również bieżące problemy i postulaty związane z dalszym rozwojem wolnego rynku wydawniczego, a niniejszy poradnik ma w założeniu pomóc w usystematyzowaniu najczęściej pojawiających problemów.

Przy omawianiu poszczególnych tematów zachowamy układ i systematykę zwyczajowo przyjętą w umowie wydawniczej na podstawie aktualnie

obowiązującej ustawy o prawie autorskim (Ustawa z dnia 4 lutego 1996 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych t.j. Dz.U. 2022 nr 2509; dalej pr. aut.) z zapowiadanyymi nowelizacjami wynikającymi z prawa unijnego, które już musimy mieć w tyle głowy. Implikacji wynikających z pr. aut. nie będziemy stosować, gdy autor lub licencjodawca nie podlega polskiej ustawie¹, a w umowie dokonamy wyboru innego prawa właściwego do interpretacji warunków umowy w razie konieczności rozstrzygnięcia sporu związanego z jej wykonywaniem.

Aby dokonać wyboru rodzaju umowy wydawniczej, musimy zacząć od określenia jej stron oraz przedmiotu. Gdy przedmiotem umowy ma być dzieło już istniejące, umowa jest mniej skomplikowana. Trudniej jest, kiedy przedmiotem umowy jest nie tylko wydanie utworu literackiego, lecz także jego stworzenie. Jeśli mamy do czynienia z utworem wcześniej opublikowanym lub opublikowanym pierwotnie w innym języku, najczęściej stosujemy **umowę licencyjną**. W przypadku umów dotyczących dzieł nieistniejących lub istniejących, ale nieopublikowanych najczęściej stosujemy **umowę o przeniesienie praw autorskich**.

¹ Art. 5. „Przepisy ustawy stosuje się do utworów:

- 1) których twórca lub współtwórca jest obywatelem polskim lub
- 1¹) których twórca jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej lub państw członkowskich Europejskiego Porozumienia o Wolnym Handlu (EFTA) – stron umowy o Europejskim Obszarze Gospodarczym, lub
- 2) które zostały opublikowane po raz pierwszy na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej albo równocześnie na tym terytorium i za granicą, lub
- 3) które zostały opublikowane po raz pierwszy w języku polskim, lub
- 4) które są chronione na podstawie umów międzynarodowych, w zakresie, w jakim ich ochrona wynika z tych umów”.

Jak zawrzeć umowę? Pisemnie czy ustnie? O prawnych aspektach wynikających z formy czynności prawnej pisaliśmy już w Kwartalniku 2/2021² w artykule pt.: *Umowy w obrocie prawami autorskimi i pokrewnymi – forma czynności prawnej* (str. 17). Z tego względu aktualnie zrekapitulujemy tylko podstawowe tezy z niego wynikające, a na końcu artykułu ponownie opublikujemy tabelę obrazującą podstawowe różnice między poszczególnymi typami umów oraz zmianami (zaznaczonymi czerwoną czcionką), które mogą zostać wprowadzone procedowaną właśnie w konsultacjach społecznych propozycją nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych w związku z dostosowaniem polskiego prawa do wymogów dyrektywy DSM.

Podstawowym warunkiem wynikającym z art. 53³ i art. 67 ust. 5⁴ pr. aut. jest wymóg formy pisemnej umowy pod rygorem nieważności. Aby skutecznie i prawidłowo zawrzeć umowę o przeniesienie praw autorskich lub pokrewnych bądź umowę licencji wyłącznej, konieczna jest forma pisemna umowy pod rygorem nieważności. Tylko umowa licencyjna niewyłączna nie wymaga żadnej szczególnej formy dla swojej ważności, ale do celów dowodowych zdecydowanie warto, aby umowa taka również została zawarta na piśmie, chociażby przez potwierdzenie jej warunków w drodze korespondencji mailowej stron. Warto również podnieść, że konsekwencją braku zachowania formy pisemnej dla przeniesienia praw lub licencji wyłącznej przy dostatecznym

udokumentowaniu woli stron może być uznanie zawarcia umowy licencji niewyłącznej. Umowa licencji niewyłącznej jednak podlega wielu niekorzystnym dla wydawcy uregulowaniom w ustawie o pr. aut., dlatego zawsze należy pamiętać o **formie pisemnej umowy**.

W kolejnych częściach poradnika szerzej omówimy ustawowe uregulowania dotyczące umowy licencji niewyłącznej, w tym w szczególności domniemanie terminu, na jaki została zawarta, terytorium oraz skutków braku wyłączności. Po dokonaniu wyboru rodzaju umowy, tzn. albo umowa o przeniesienie praw, albo licencja, i oznaczeniu stron umowy musimy zdefiniować jej przedmiot. Częstym zwyczajem jest umieszczanie w umowie wydawniczej preambuły, gdzie strony deklarują cel i przedmiot zawarcia umowy. Jednak bez względu na zapisy preambuły prawidłowo sformułowana umowa wymaga precyzyjnego określenia jej przedmiotu, a w umowie wydawniczej przedmiotem tym co do zasady jest **UTWÓR**.

Definicję utworu znajdziemy już w pierwszym przepisie⁵ ustawy pr. aut. W sferze zainteresowania wydawców znajdują się utwory mogące być przedmiotem umowy wydawniczej, czyli takie, które można utrwalić w formie odpowiedniej do planowanego wydania. Najczęściej będą to utwory wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi, utwory plastyczne i utwory fotograficzne. Ustawa odróżnia od utworów wymienionych powyżej utwory

² https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_2_2021.pdf

³ Art. 53. pr. aut. „Umowa o przeniesienie autorskich praw majątkowych wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności”.

⁴ Art. 67 ust 5. pr. aut. „Umowa licencyjna wyłączna wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności”.

⁵ Art. 1. Ust.1 pr. aut. „1. Przedmiotem prawa autorskiego jest każdy przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze, ustalony w jakiegokolwiek postaci, niezależnie od wartości, przeznaczenia i sposobu wyrażenia (utwór).

2. W szczególności przedmiotem prawa autorskiego są utwory:

1) wyrażone słowem, symbolami matematycznymi, znakami graficznymi (literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne oraz programy komputerowe);

2) plastyczne;

3) fotograficzne;

4) lutnicze wzornictwa przemysłowego;

6) architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne;

7) muzyczne i słowno-muzyczne;

8) sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne i pantomimiczne;

9) audiowizualne (w tym filmowe)”.

muzyczne i słowno-muzyczne, choć w mojej ocenie te utwory tak jak utwory literackie, publicystyczne, naukowe, kartograficzne i programy komputerowe można wyrazić za pomocą znaków graficznych w zapisie nutowym, a utwory słowno-muzyczne można utrwalić słowem i zapisem nutowym, czyli mieszczą się również w formie wyrażenia jak w art. 1 ust. 2 pkt 1. pr. aut. Utwory takie można wydać zarówno jako śpiewniki, jak i partytury. Jeżeli przeanalizujemy kolejne utwory wymienione w ustawie, takie jak utwory lutnicze, wzornictwa przemysłowego, architektoniczne, architektoniczno-urbanistyczne i urbanistyczne, sceniczne, sceniczno-muzyczne, choreograficzne, pantomimiczne, audiowizualne (w tym filmowe), to na pierwszy rzut oka uznamy, że utwory takie nie mogą być przedmiotem umowy wydawniczej.

Jednak należy wziąć pod uwagę możliwe wyjątki, które należy uwzględnić w precyzyjnym opisie przedmiotu umowy. I tak na przykład można wydać katalog projektów architektonicznych czy wydać książkę o trendach we wzornictwie przemysłowym. Można również zawierać w książkach wizualizacje utworów lutniczych lub reprodukcje innych utworów, które mogą się znaleźć na fotografiach – stąd należy precyzyjnie uregulować zgody na ich wykorzystanie albo przeanalizować możliwość ich wykorzystania na podstawie wyjątków zaliczanych do dozwolonego użytku utworów. Najczęściej stosowanym wyjątkom poświęcimy więcej miejsca w dalszej części poradnika.

Jeżeli poza tradycyjnym drukowanym wydawnictwem chcemy również wydać e-book lub audiobook, dobrze jest również umieścić stosowne zapisy w opisie przedmiotu umowy. Warto wspomnieć, że ustawa z 1994 roku w swojej pierwszej redakcji dokonywała rozróżnienia między utworami audialnymi

i wizualnymi, które wspólnie klasyfikowała jako utwór audiowizualny. Wedle tej nomenklatury należałoby różnicować audiobook jako utwór audialny, a w konsekwencji stosować przepisy dotyczące utworów audiowizualnych, w tym w szczególności art. 70 pr. aut. dotyczący dodatkowego wynagrodzenia dla współtwórców i artystów wykonawców, będące aktualnie przedmiotem dyskusji o „tantiemach z internetu”⁶. Przepis ten obowiązywał do końca 2002 roku⁷. W związku z tym zapisy o utworze audialnym mogą być błędnie powielane ze starych wzorów umów.

Analizując przedmiot umowy pod jej odpowiednie zapisy, musimy również przewidzieć rozwój technologii i zmiany na rynku wydawniczym. Dotyczy to w szczególności przypadków, gdy zawieramy umowę o nabycie praw autorskich, a wydanie książki i związanych z nią produktów elektronicznych jest związane ze znacznymi nakładami finansowymi – w tym w szczególności na promocję i marketing. Jeżeli się okaże, że czytelnicy z entuzjazmem powitają książki wydawane w metawersum (vr-booki, od virtual reality), warto już teraz uwzględnić w przedmiocie umowy taką możliwość, bo może się okazać, że zmiana formatu utrwalenia utworu przesądzi, że mamy do czynienia np. nie tylko z utworem literackim wyrażonym słowem, lecz także z utworem multimedialnym, np. audiowizualnym.

Jako uzupełnienie tematu dotyczącego przedmiotu umowy dla nowych produktów elektronicznych rekomenduję przeczytanie artykułów o vr-bookach i metawersum, o których pisaliśmy obszernie w dwóch numerach Kwartalnika⁸ w 2023 roku.

Następnym ważnym elementem umowy jest zapis przesądający o tym, jaki jest charakter utworu, tzn. czy jest on przedmiotem twórczości jednej osoby,

⁶ Dyskusja związana z wdrożeniem dyrektywy DSM – więcej na str. 18.

⁷ <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20021971662/T/D20021662L.pdf> [dostęp: 17.02.2024].

⁸ Metawersum – Komisja Europejska ogłasza rozpoczęcie konsultacji w sprawie nowej inicjatywy legislacyjnej o charakterze nieustawodawczym. Czy skok w metawersum rozwiąże problemy prawne z ochroną praw własności intelektualnej i ochroną danych osobowych napotykaną w internetowym świecie realnym?

Czy powstaną projekty metawersum dla książek?, Kwartalnik 2/2023, str. 4: https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_2_23.pdf.

Metawersum – nowe dokumenty i badania, Kwartalnik 3/2023, str. 25: https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_3_23.pdf.

współautorstwa większej liczby autorów lub czy też mamy do czynienia z utworem zbiorowym (np. słownik, encyklopedia). Gdy mamy do czynienia z współtwórczością lub utworem zbiorowym, musimy zidentyfikować wszystkich współtwórców. Jest to szczególnie istotne z uwagi na treść art. 9 ust. 2 i 3⁹ pr. aut. Jeżeli pominiemy jednego ze współtwórców, może on sędownie zablokować rozpowszechnianie całego wydawnictwa, a jeżeli jego udział stanowi utwór o samodzielnym znaczeniu, może go rozpowszechnić nawet bez zgody wydawcy, np. wykorzystując promocję medialną całego wydawnictwa. Dlatego niezależnie od oświadczeń autorów przy utworach współautorskich warto zachować szczególną ostrożność.

Ponadto warto w umowie określić wkłady poszczególnych twórców. Jest to istotne nie tylko w korelacji do wypłaty wynagrodzenia umownego, lecz także przyszłych tantiem, np. z tytułu opłat reprograficznych czy wynagrodzeń za użyczenia biblioteczne. Jeżeli umowa nie określa wysokości wkładów twórczych poszczególnych współtwórców, będzie miało zastosowanie domniemanie z ustawy pr. aut. o równym udziale wszystkich współtwórców¹⁰. Stąd istotną rolę będzie odgrywała treść standardowego oświadczenia autora lub licencjodawcy potwierdzającego, że dzieło/utwór jest wynikiem jego osobistej twórczości. Pojawia się tu nowy ważny element, choć formalnie nie musi się zmieniać jego treść. Do niedawna oświadczenie to miało zapewnić wydawcę, że zarówno prawa majątkowe, jak i osobiste związane z utworem są wolne od wad prawnych. Aktualnie na pierwszy plan wysuwa się problem aspektu osobistego stworzenia dzieła w kontekście definicji utworu wobec możliwości zastosowania przez autora generatywnej sztucznej inteligencji. Pomijając na ten moment skomplikowane dysputy prawnicze,

czy wytwór wygenerowany przez narzędzia generatywnej sztucznej inteligencji jest utworem w rozumieniu pr. aut. – rozporządzenie UE o sztucznej inteligencji (AI Act) narzuci konieczność informowania o utworach użytych do trenowania modelu językowego użytego w danym przypadku. Wydaje się, że ten obowiązek będzie dotyczył nie tylko podmiotu oferującego usługi narzędzia generatywnej sztucznej inteligencji typu ChatGPT, lecz także obowiązek informowania publiczności, przy jego rozpowszechnianiu, że utwór stanowi wytwór w całości lub w części wygenerowany przez taki system. Brak takiej informacji może narazić podmiot rozpowszechniający na zapłatę dolegliwych kar z rozporządzenia AI Act oraz ewentualne zarzuty naruszenia cudzych praw autorskich, gdy okaże się, że wytwór AI jest zbyt podobny do istniejącego już utworu. W doniesieniach medialnych pojawiają się głosy, że systemy oferujące usługi generatywnej sztucznej inteligencji mają oferować bezpieczeństwo prawne osobom korzystającym z ich narzędzi w przypadku podniesienia przez osoby trzecie zarzutów o naruszenie praw autorskich. Pomijając kwestie etyczne, na ten moment nie wiadomo, jak to będzie działało. Czy oferujący narzędzia generatywnej sztucznej inteligencji przystąpi do procesu jako interwenient i wstąpi w miejsce korzystającego z wytworu, a podającego się za autora utworu, czy tylko pokryje ostateczne koszty ewentualnej przegranej? Z tego względu rozstrzygnięcie, czy stanowiący przedmiot umowy utwór jest stworzony w całości lub w części przy wykorzystaniu narzędzi generatywnej AI, objawia się jako nowy, ale wręcz podstawowy problem przy zawieraniu umowy wydawniczej. Wydaje się, że standardowe oświadczenie autora należy zastąpić bardziej szczegółowym, jeżeli wydawcy zależy, aby wydać utwór oryginalny. Natomiast jeżeli wydawca

⁹ Art. 9. pr. aut. „2. Każdy ze współtwórców może wykonywać prawo autorskie do swojej części utworu mającej samodzielne znaczenie, bez uszczerbku dla praw pozostałych współtwórców.

3. Do wykonywania prawa autorskiego do całości utworu potrzebna jest zgoda wszystkich współtwórców. W przypadku braku takiej zgody każdy ze współtwórców może żądać rozstrzygnięcia przez sąd, który orzeka uwzględniając interesy wszystkich współtwórców”.

¹⁰ Art. 9. 1. pr. aut. „Współtwórcom przysługuje prawo autorskie wspólnie. Domniemywa się, że wielkości udziałów są równe. Każdy ze współtwórców może żądać określenia wielkości udziałów przez sąd, na podstawie wkładów pracy twórczej”.

dopuszcza możliwość wykorzystywania narzędzi AI, umowa powinna to umożliwiać z jednoczesnym ustaleniem rodzaju narzędzi generatywnej AI, stopnia ich zaangażowania w proces i bazy utworów użytych do jej modelu językowego. W sytuacji gdy za autorem, który zatai użycie narzędzi, stanie potężny big tech z armią prawników – pozycja wydawcy będzie dość trudna. Z tego względu można rozważyć, czy skutecznym sposobem na zapewnienie wydawcy prawdziwości oświadczenia autora bądź licencjodawcy o braku używania narzędzi generatywnej AI w procesie twórczym nie będzie obwarowanie go

wysoką karą umowną. W kontekście zarysowanych wyżej problemów wydawać się może, że marginalny stanie się problem korzystania w oryginalnej twórczości z utworów osób trzecich w ramach dozwolonego użytku, w szczególności cytatu, krytyki, parodii, pastiszu czy karykatury – tymczasem może się on stać kluczowy w nowym kontekście generatywnej AI. Temat będziemy kontynuować w kolejnych częściach poradnika. W numerze 2/2024 napiszemy m.in. o niuansach wydawania utworów zainspirowanych i opracowań oraz związanych z tym implikacjami w zapisach umowy wydawniczej.

**Aktualizacja klasyfikacji istotnych elementów umowy wydawniczej
w zależności od rodzaju dyspozycji praw majątkowych uprawnionego na wydawcę
z uwzględnieniem zmian w konsultowanej nowelizacji ustawy pr. aut.**

Istotne elementy umowy	Przeniesienie praw	Licencja wyłączna	Licencja niewyłączna
Forma umowy	Pisemna pod rygorem nieważności.		Dowolna.
Pola eksploatacji	Obowiązek wymienienia wszystkich pól eksploatacji objętych umową.		
Sposób korzystania z utworu	Określony w umowie. Jeżeli w umowie nie określono sposobu korzystania z utworu, powinien on być zgodny z charakterem i przeznaczeniem utworu oraz przyjętymi zwyczajami.		
Terytorium	Należy wymienić ewentualne ograniczenie terytorialne.	Terytorium państwa, w którym licencjodawca ma swoją siedzibę lub miejsce zamieszkania . Można w umowie rozszerzyć na inne terytoria.	
Czas trwania umowy	Do czasu wygaśnięcia praw autorskich do utworu – jeżeli umowa nie zawiera ograniczeń czasowych. Możliwe jest przeniesienie praw na inne, krótsze okresy.	5 lat. Umowa może przewidywać dłuższy okres. Jeżeli umowę zawarto na okres dłuższy niż 5 lat, to po upływie 5 lat umowa zamienia się w umowę na czas nieokreślony.	
Przenoszenie praw z umowy na osoby trzecie	Tak – chyba że umowa zawiera zakaz.	Nie – chyba że umowa na to pozwala. Dotyczy to również sublicencji.	Nie.
Wykonywanie praw zależnych	Konieczne upoważnienie w umowie.		
Wykonywanie praw osobistych	Konieczne upoważnienie w umowie.		

Wypowiedzenie umowy	W trybie art. 57 ustawy o prawie autorskim, tj. jeżeli nabywca autorskich praw majątkowych, który zobowiązał się do rozpowszechniania utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania w umówionym terminie, a w razie jego braku – w ciągu 2 lat od przyjęcia utworu.	W trybie art. 57 ustawy o prawie autorskim, tj. jeżeli licencjodawca, który zobowiązał się do rozpowszechniania utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania w umówionym terminie, a w razie jego braku – w ciągu 2 lat od przyjęcia utworu. Ponadto umowę licencji wyłącznej można wypowiedzieć po upływie 5 lat od jej zawarcia z rocznym terminem wypowiedzenia. Umowa może wyłączyć możliwość wypowiedzenia lub przewidywać inny niż roczny termin wypowiedzenia.	W trybie art. 57 ustawy o prawie autorskim, tj. jeżeli licencjodawca, który zobowiązał się do rozpowszechniania utworu, nie przystąpi do rozpowszechniania w umówionym terminie, a w razie jego braku – w ciągu 2 lat od przyjęcia utworu. Ponadto umowę licencji można wypowiedzieć po upływie 5 lat od jej zawarcia z rocznym terminem wypowiedzenia. Umowa może wyłączyć możliwość wypowiedzenia lub przewidywać inny niż roczny termin wypowiedzenia.
Wynagrodzenie	Uwzględniające korzystanie z utworu z każdego pola eksploatacji objętego umową.		
Dochodzenie naruszeń praw przekazywanych umową przez osoby trzecie	Tak.	Tak, w zakresie udzielonej licencji, o ile umowa nie stanowi inaczej.	Nie.

AKT O SZTUCZNEJ INTELIGENCJI (AI ACT) NA OSTATNIEJ (?) PROSTEJ

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Komitet Stałych Przedstawicieli 27 krajów członkowskich przy Radzie UE (COREPER) 2 lutego 2024 roku przyjął tekst AI Act i przekazał rozporządzenie do dalszych prac nad ostatecznym brzmieniem regulacji i jego zatwierdzenia przez Parlament Europejski (PE).

W obu Komisjach PE zajmujących się merytorycznie rozporządzeniem, tj. w Komisji Rynku Wewnętrznego i Ochrony Konsumentów (IMCO) oraz w Komisji Wolności Obywatelskich, Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych (LIBE), 13 lutego 2024 roku tekst AI Act został poparty zdecydowaną większością głosów.

Następnym krokiem było przyjęcie rozporządzenia na posiedzeniu plenarnym PE. Ostatnim krokiem przed publikacją AI Act w Dzienniku Urzędowym UE jest zatwierdzenie przez ministrów, czyli formalna akceptacja Rady UE. Początkowo planowano zatwierdzić AI ACT na posiedzeniu plenarnym PE w dniach 10–11 kwietnia 2024 roku. Jednak na początku marca 2024 roku po opublikowaniu projektu porządku obrad sesji 11–14 marca w Strasburgu okazało się, że postanowiono o miesiąc przyspieszyć prace nad przyjęciem AI Act i głosowanie odbyło się na sesji plenarnej 13 marca 2024 roku.

AI Act został uchwalony 523 głosami przy 46 głosach przeciw i 49 głosach wstrzymujących się. Zakończenie procedury uchwalania i wejścia w życie AI Act przewiduje się na koniec maja 2024 roku.

W dniu 21 lutego 2024 roku rozpoczął działalność Europejski Urząd ds. AI. Będzie on odgrywał zasadniczą rolę we wdrażaniu ustawy o sztucznej inteligencji – zwłaszcza w odniesieniu do sztucznej inteligencji ogólnego przeznaczenia. Urząd ma

wspierać rozwój i wykorzystanie godnej zaufania sztucznej inteligencji oraz zachęcać do współpracy międzynarodowej. Biuro skupi się na wspieraniu ustawy i egzekwowaniu zasad dotyczących sztucznej inteligencji ogólnego przeznaczenia przez opracowywanie narzędzi, metodologii i punktów odniesienia do oceny możliwości i zasięgu modeli sztucznej inteligencji ogólnego przeznaczenia oraz klasyfikowania modeli stwarzających ryzyko systemowe. Wkrótce rozpocznie rekrutację osób z doświadczeniem politycznym, technicznym, prawnym i administracyjnym.

Tuż po ogłoszeniu przyspieszenia głosowania AI Act w Parlamencie Europejskim ujawniono fakt współpracy francuskiej firmy Mistral AI z Microsoftem. Wiadomość wywołała poruszenie na rynku, właśnie po to bowiem, aby dać szansę Mistralowi na konkurowanie z big techami, złagodzone przepisy o generatywnej sztucznej inteligencji w AI Act. Mistral miał być liderem europejskiej generatywnej AI, opartej na wielkim modelu językowym „Large”, w intencjach zapowiadany był jako open source. Czy ta wiadomość wpłynie na ostateczny kształt AI Act? Raczej jest już za późno, a przyspieszenie głosowania w Parlamencie Europejskim pokazuje silną determinację w szybkim uchwaleniu tego prawa.

Temat sztucznej inteligencji stał się również przedmiotem zainteresowania WIPO (World Intellectual Property Organization – Światowa Organizacja Własności Intelektualnej). W dniach 13–14 marca 2024 roku odbyła się Konferencja WIPO pt. *Ninth Session of the WIPO Conversation „Training the Machines – Bytes, Rights and the Copyright Conundrum”*¹¹ w formule online, w której uczestniczyło 5000 osób ze 160 krajów.

¹¹ „Bajty, prawa i zagadka praw autorskich”.

Otwierając konferencję, Daren Tag, dyrektor generalny WIPO, powiedział¹²:

„Jeśli sztuczna inteligencja jest silnikiem, to dane są jego paliwem. Największy model językowy, jaki do tej pory stworzono, ChatGPT, uczył na ogromnym korpusie danych, około 600 GB tekstu, obejmującym około 300 miliardów słów. Dla kontekstu, w Encyklopedii Britannica jest 40 milionów słów. Ten głód danych doprowadził do zderzenia sztucznej inteligencji i praw autorskich, wywołując falę pozwów sądowych na całym świecie (z blisko 100 sprawami złożonymi w sądach Stanów Zjednoczonych). W WIPO zdajemy sobie sprawę, że tematy te są kontrowersyjne, a poruszanie się po nich wymaga niuansów, równowagi i dialogu, a nawet zagłębiając się w szczegóły, musimy pamiętać o szerszej perspektywie. Sztuczna inteligencja nie jest pierwszą przełomową technologią, która wpływa na sposób, w jaki pracujemy, żyjemy i bawimy się. Od lat siedemdziesiątych XX wieku technologie zmieniły nasze życie – od kserokopiarek po magnetowidy, internet i e-commerce, smartfony i streaming. Za każdym razem byliśmy w stanie dostosować się i ewoluować po okresie przejściowym. Możemy to zrobić ponownie. Sami innowatorzy i twórcy będą nadal korzystać z technologii, aby znaleźć nowe sposoby wyrażania siebie. Pomyśl o artystach takich jak New Order, Kraftwerk i Howard Jones, którzy wykorzystali automaty perkusyjne i syntezatory, aby stać się pionierami muzyki elektronicznej. Obecnie trzy czwarte artystów w Wielkiej Brytanii, Stanach Zjednoczonych, Niemczech i Japonii korzystałoby z narzędzi sztucznej inteligencji w procesie twórczym. Najważniejsze jest to, że nadal stawiamy ludzkiego twórcę i innowatora w centrum ekosystemu własności intelektualnej oraz zapewniamy, że sztuczna inteligencja wzmacnia naszych twórców, a nie ich osłabia. Wszystko to wymaga globalnego podejścia – co jest trudnym zadaniem w naszym rozdrobnionym świecie. Nie może nas to jednak powstrzymać od wykonywania naszej pracy”.

Dyrektor generalny WIPO zarekomendował nowy zestaw narzędzi do polityki własności intelektualnej dla organów regulacyjnych i urzędów ds. własności intelektualnej¹³ oraz przewodnik¹⁴, który w założeniu ma pomóc przedsiębiorstwom i przedsiębiorcom w ocenie i ograniczaniu ryzyka związanego z własnością intelektualną podczas wdrażania narzędzi sztucznej inteligencji. Wydaje się jednak, że środowiska kreatywne odczuwają niepokój związany z działaniem generatywnej sztucznej inteligencji (**GPAI**), a nie narzędziami opartymi na sztucznej inteligencji, które mogą stanowić udoskonaloną wersję syntezatorów i automatów perkusyjnych, do których nawiązuje dyrektor WIPO w swojej wypowiedzi.

Świadczy o tym wspólne oświadczenie przesłane

przez **IFRRO** i jej europejskich członków stowarzyszonych: **EFJ, EMMA-ENPA, EVA, EWC, FEP i STM** przed 45 sesją SCCR WIPO planowaną na kwiecień 2024 roku. W oświadczeniu sygnatariusze odwołują się do obowiązujących traktatów międzynarodowych, takich jak konwencja berneńska i traktat WIPO o prawie autorskim, i wzywają do dalszego wspierania sektora kultury i sektora kreatywnego oraz wartości merytorycznych i ekonomicznych, jakie autorzy i wydawcy wnoszą do społeczeństwa. Proponują, aby przy okazji kolejnego posiedzenia SCCR w kwietniu 2024 roku zapewnić, że równowaga pozostanie kluczową zasadą przewodnią w międzynarodowych dyskusjach na temat praw autorskich i praw pokrewnych. Aby to osiągnąć, proponują dyskusję nad wyjątkami i ograniczeniami

¹² *The WIPO Conversation on Intellectual Property and Frontier Technologies*, https://www.wipo.int/about-ip/en/frontier_technologies/frontier_conversation.html [dostęp: 15.03.2024], <https://www.linkedin.com/feed/update/urn:li:activity:7174097942520168449/> [dostęp: 15.03.2024].

¹³ *Getting the innovation ecosystem ready for AI*, [wipo-pub-2003-en-getting-the-innovation-ecosystem-ready-for-ai.pdf](https://www.wipo.int/pubdocs/en/wipo-pub-2003-en-getting-the-innovation-ecosystem-ready-for-ai.pdf) [dostęp: 15.03.2024].

¹⁴ *Generative AI Navigating intellectual property*, <https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-rn2024-8-en-generative-ai-navigating-intellectual-property.pdf> [dostęp: 15.03.2024].

praw autorskich w kontekście traktatów międzynarodowych i GPAI. Zwracają uwagę, że wyjątki te „wymagają starannej kalibracji, aby osiągnąć niezbędną równowagę między uzasadnionymi interesami i spełnić kryteria trójstopniowego testu, zapisanego w tych samych traktatach”.

W ocenie organizacji równowaga taka „jest niezbędna do ochrony rentowności tworzenia i rozpowszechniania utworów chronionych prawem autorskim, zagwarantowania odpowiedniego wynagrodzenia i wspierania rynków lokalnych.

Dochody autorów i wydawców oraz ich zdolność do utrzymania się z pracy zależą od możliwości sprzedaży i licencjonowania utworów i obrazów. Dlatego też niezwykle ważne jest zapewnienie, aby wyjątki i ograniczenia praw autorskich w żaden sposób nie zagrażały temu łańcuchowi wartości”. Wreszcie wskazują: „wyjątki i ograniczenia, które «kanibalizowałyby» rynek, de facto konkurując z ofertą komercyjną i zastępując ją, osłabiłyby autorów i wydawców, wpłynęłyby na rynki wtórne, takie jak zatrudnienie, rozwój regionalny, płatności podatkowe i zdolność inwestycyjną w nowe i różnorodne dzieła, które odzwierciedlają różnorodność kultur i społeczeństw demokratycznych, a ostatecznie byłyby szkodliwe dla beneficjentów wyjątków, ponieważ z czasem byłoby coraz mniej nowych autorów i publikacji”. Pełny tekst oświadczenia publikujemy na str. 29.

Ramowa konwencja Rady Europy w sprawie sztucznej inteligencji, praw człowieka, demokracji i praworządności

Czy nowa konwencja Rady Europy o sztucznej inteligencji może stać się istotnym porozumieniem, które zdominuje dyskurs na temat rozwiązań prawnych dotyczących sztucznej inteligencji? Raczej nie, ponieważ nadal głównym punktem spornym pozostaje kwestia zakresu konwencji. Delegacja USA naciska na wyłączenie sektora prywatnego, podczas gdy Komisja Europejska, negocjując w imieniu UE, opowiada się za zakresem przekrojowym. Wydaje się, że brak powszechnej zgody na przyjęcie zdecydowanych rozwiązań spowoduje,

że stanie się ona bardziej listem intencyjnym niż silnym prawem.

W dniach 11–14 marca 2024 roku na ostatnim posiedzeniu plenarnym konwencji Rady Europy w sprawie sztucznej inteligencji zaproponowano rozwiązanie kompromisowe polegające na tym, że konwencja miałaby mieć zastosowanie do działań w ramach cyklu życia systemów sztucznej inteligencji podejmowanych przez organy publiczne lub w ich imieniu przez podmioty prywatne w sposób zgodny z przedmiotem i celem konwencji, a wszyscy sygnatariusze zobowiążą się również do przedstawiania co najmniej raz na dwa lata sprawozdań z postępów w zakresie działań podjętych w celu stosowania traktatu.

Ostateczna wersja traktatu ma być poddana pod głosowanie w maju 2024 roku.

Czy konwencja w sposób istotny wpłynie na zasady postępowania ze sztuczną inteligencją, zależy od liczby przyjmujących ją sygnatariuszy. Biorąc pod uwagę rozbieżne cele na rynku globalnym różnych sygnatariuszy, siła konwencji może zostać zmarginalizowana.

BRYTYJSKA DROGA DO REGULACJI SZTUCZNEJ INTELIGENCJI

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Zapowiedzi Rządu Wielkiej Brytanii wynika, że kraj ten zamierza obrać inną drogę dotyczącą prawnego uregulowania zasad dotyczących AI niż większość krajów, które zdecydowały się na szczegółowe i formalne akty zawierające sztywne zasady. Pierwszym krokiem w tym kierunku ma być opublikowanie zestawu kryteriów służących ustalaniu, czy przepisy dotyczące sztucznej inteligencji w danym przypadku są konieczne. Głównym powodem, dla którego Wielka Brytania zdecydowała się na ten krok, jest obawa przed nadmiernym ograniczaniem przemysłu. Do czasu opublikowania zestawu kryteriów testujących „szkodliwość” AI trudno spekulować, czy ten kierunek jest lepszym rozwiązaniem niż zasady przyjęte w UE.

Rozwiązanie proponowane przez Brytyjczyków może być czymś na kształt trójstopniowego testu (stosowanego w prawie autorskim) badającego dopuszczalność zastosowania dozwolonego użytku chronionych utworów, każdorazowo sprawdzającego, czy dany system AI nie narusza praw innych uczestników rynku przed pasożytniczym wykorzystaniem. Biorąc pod uwagę ogłaszane wcześniej plany rezygnacji ze stosowania wyjątku TDM, zaproponowane rozwiązania mogą być ciekawe, jeżeli Rząd Wielkiej Brytanii stworzy mechanizmy pozwalające uczestnikom rynku skutecznie przeciwstawiać się działaniom potentatów branży technologicznej AI. W realiach mniejszych krajów UE raczej sceptycznie oceniam szanse start-upów w starciu z gigantami

big tech – stąd sposób UE na regulację AI w drodze rozporządzenia wydaje się bardziej odpowiadający konieczności zapewnienia ochrony mediom i innym uczestnikom rynku wewnętrznego UE.

Planowane są dwie tury publicznych konsultacji. Przeprowadzać je będzie Biuro Komisarza ds. Informacji (ICO)¹⁵. Pierwsze konsultacje mają mieć charakter ogólny – porządkujący zagadnienia związane z działaniem rynku oraz wpływu modeli sztucznej inteligencji na społeczeństwo – i potrwać do 12 kwietnia 2024 roku¹⁶. Będą polegać na zebraniu opinii wielu interesariuszy, w tym programistów i użytkowników generatywnej sztucznej inteligencji, doradców prawnych i konsultantów pracujących w tej dziedzinie, grup społeczeństwa obywatelskiego i innych organów publicznych, które są zainteresowane generatywną sztuczną inteligencją. Kolejne konsultacje będą badać m.in. dokładność generatywnych wyników sztucznej inteligencji i zostaną uruchomione w pierwszej połowie 2024 roku.

1 marca 2024 roku rozpoczęto pierwsze konsultacje, które mają się opierać na zagadnieniach identyfikacji źródeł danych oraz legalności ich pobierania na potrzeby sztucznej inteligencji, a następnie przeprowadzenie testów: **celu** (uzasadniony interes), **konieczności i bilansującego**.

W ramach identyfikacji źródeł danych oraz legalności ich pobierania na potrzeby sztucznej inteligencji przyjęto następujące założenia:

- Większość programistów generatywnej sztucznej inteligencji polega na publicznie dostępnych źródłach danych treningowych,

¹⁵ *Who we are*, <https://ico.org.uk/about-the-ico/who-we-are/> [dostęp: 15.03.2024].

¹⁶ *ICO consultation series on generative AI and data protection*, <https://ico.org.uk/about-the-ico/ico-and-stakeholder-consultations/ico-consultation-series-on-generative-ai-and-data-protection/> [dostęp: 15.03.2024].

zwykle przez pobieranie zawartości stron internetowych (web scrapping).

2. Aby być uczciwym i zgodnym z prawem, gromadzenie danych nie może naruszać żadnych przepisów prawa – nie zostanie to spełnione, jeśli pobieranie danych osobowych narusza inne przepisy niezwiązane z ochroną danych, takie jak własność intelektualna lub prawo umów.
3. Uzasadnione interesy mogą stanowić ważną podstawę prawną do trenowania generatywnych modeli sztucznej inteligencji na danych pobranych z internetu, ale tylko wtedy, gdy programista modelu może się upewnić, że przejdą one trójstopniowy test.

Trójstopniowy test

➤ **Pierwszy stopień to test celu.** Jego przeprowadzenie ma odpowiedzieć na pytanie, czy istnieje uzasadniony interes pobrania i wykorzystania danych.

W ramach badania celu należy określić konkretnie, a nie w otwarty sposób zastosowanie danego modelu AI na podstawie informacji, do których można mieć dostęp w czasie zbierania danych treningowych (bez względu na inne potencjalne dalsze zastosowania modelu). Jeśli nie potrafisz określić, do czego będzie używany twój model, nie możesz zapewnić, że jego dalsze wykorzystanie będzie się odbywać z poszanowaniem ochrony danych oraz praw i wolności ludzi.

➤ **Drugi stopień to test konieczności.** Jego przeprowadzenie ma odpowiedzieć na pytanie, czy pobieranie zawartości stron internetowych (web scrapping) jest konieczne, biorąc pod uwagę cel.

ICO rozumie, że obecnie większość generatywnych szkoleń AI jest możliwa tylko przy użyciu ilości danych uzyskanych za pomocą web scrappingu na dużą skalę.

➤ **Trzeci stopień to test bilansujący.** Jego przeprowadzenie ma odpowiedzieć na pytanie, czy prawa jednostek są nadrzędne wobec interesu twórcy modelu generatywnej sztucznej inteligencji.

Zbieranie danych za pomocą web scrappingu stron internetowych jest czynnością „niewidocznego

przetwarzania”. Zarówno przetwarzanie niewidoczne, jak i przetwarzanie związane ze sztuczną inteligencją są postrzegane jako działania wysokiego ryzyka, które wymagają oceny skutków dla ochrony danych zgodnie z wytycznymi ICO.

Ograniczenia ryzyka, które należy wziąć pod uwagę w teście bilansującym

Programiści tworzący model AI i powołujący się w pierwszej części testu przy pobieraniu danych na interes publiczny społeczeństwa muszą udowodnić, że generatywny model sztucznej inteligencji jest rzeczywiście wykorzystywany w celu osiągnięcia większych korzyści społecznych, a także ocenić ryzyko dla osób fizycznych (zarówno z wyprzedzeniem podczas opracowywania generatywnej sztucznej inteligencji, jak i w ramach ciągłego monitorowania po wdrożeniu). Ponadto muszą wdrożyć środki techniczne i organizacyjne w celu ograniczenia ryzyka.

Przy wdrożeniu modelu innej firmy za pośrednictwem interfejsu API programista powinien wdrożyć TOMS (np. filtry wyjściowe) i organizacyjne kontrole nad wdrożeniem, takie jak ograniczenie zapytań (zapobieganie tym, które mogą spowodować ryzyko lub szkody dla jednostek) oraz monitorowanie wykorzystania modelu. Konieczne jest również stosowanie ograniczeń i środków umownych przez dewelopera, który prawnie ogranicza sposoby, w jakie model generatywnej sztucznej inteligencji może być używany przez swoich klientów.

Jeżeli model ma być dostarczany osobie trzeciej, konieczne jest stosowanie mechanizmów kontroli umownej i ich egzekwowanie w taki sposób, aby ograniczyć ryzyko braku kontroli nad sposobem korzystania z modelu. Konieczne należy udowodnić, że wszelkie takie kontrole są przestrzegane w praktyce.

Choć przedstawiony test jest kierowany do podmiotów wykorzystujących dane osób trzecich na potrzeby tworzenia modeli sztucznej inteligencji i na ten moment jest to wersja robocza skierowana do konsultacji, warto go szczegółowo poznać z kilku powodów.

Pierwszy jest oczywisty – chodzi o przypadki korzystania z danych wydawców przez podmioty

podlegające jurysdykcji brytyjskiej. Kolejne argumenty dotyczą analizy i porównania zbieżności kryteriów z ogólnym trójstopniowym testem badającym legalność powoływania się na wyjątki od praw autorskich przez osoby trzecie na podstawie regulacji przyjętych w dyrektywie INFOSOC i DSM (również w Polsce po wprowadzeniu wyjątku TDM). Pojawiają się bowiem głosy podważające zasadność stosowania europejskiego trójstopniowego testu do wyjątku TDM – twierdzące, że nieskorzystanie z możliwości złożenia zastrzeżenia o braku zgody na pobieranie danych i utworów na potrzeby tworzenia modeli sztucznej inteligencji wyczerpuje dalszą możliwość powoływania się na drugi i trzeci stopień testu¹⁷, który obejmuje zakaz naruszania normalnego korzystania z utworu lub godzenia w słuszne interesy twórcy. Oczywiście nie zgadzam się z taką interpretacją, ponieważ w mojej ocenie brak wniesienia zastrzeżenia oznacza jedynie spełnienie pierwszego stopnia trójstopniowego testu, a powinny zostać spełnione wszystkie trzy stopnie, nie tylko jeden. **Co więcej, uważam takie opinie za szkodliwe dla rozwoju sztucznej inteligencji, ponieważ uprawnieni mogą uznać możliwość wniesienia zastrzeżenia za jedyne skuteczne zabezpieczenie ich interesów i będą blokować pobieranie danych i utworów dla wszystkich modeli sztucznej inteligencji – nawet tych zupełnie obojętnych i niekonkurencyjnych do ich własnej oferty.**

¹⁷ Art. 35 pr. aut. „Dozwolony użytek nie może naruszać normalnego korzystania z utworu lub godzić w słuszne interesy twórcy”.

PARLAMENT EUROPEJSKI UCHWALIŁ AKT O WOLNOŚCI MEDIÓW

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Na sesji plenarnej Parlamentu Europejskiego 13 marca 2024 roku posłowie uchwaliли (464 głosów za, 92 głosy przeciw i 65 wstrzymujących się) uzgodniony na Trilogu¹⁸ w dniu 15 grudnia 2023 roku **wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne ramy dla usług medialnych na rynku wewnętrznym („europejski akt o wolności mediów” lub Media Act) i zmieniający dyrektywę 2010/13/UE.**

W Kwartalniku 4/2023¹⁹ i we wcześniejszych numerach²⁰ opisaliśmy podstawowe założenia aktu, które teraz znalazły potwierdzenie w treści głosowanego wniosku. Oprócz opisywanych wcześniej zasad (takich jak przestrzeganie zasad pluralizmu medialnego w państwach członkowskich UE, zapewnienie ochrony osobowemu źródłom informacji dziennikarskiej, ochrony dziennikarzy przed działaniami władz państwowych dążących do inwigilacji, zakazu stosowania wobec dziennikarzy oprogramowań szpiegujących i metod wywiadowczych oraz zapewnienia transparentności w kwestiach struktur właścicielskich i finansowych redakcji) pojawiły się interesujące szczegóły, wśród których na szczególną uwagę zasługuje mechanizm ograniczenia uznaniowego działania dużych platform internetowych w stosunku do treści prasowych.

Akt o wolności mediów został po raz pierwszy zaprezentowany przez Komisję Europejską we

wrześniu 2022 roku. Jego głównymi założeniami są zwiększenie wolności i pluralizmu mediów w Unii Europejskiej, kontrolowanie koncentracji rynku medialnego i przeciwdziałanie powstawaniu oligopolu na rynkach medialnych.

Ponadto Media Act ma ustanowić wspólne ramy usług medialnych na rynku wewnętrznym UE oraz wprowadzić środki mające **chronić dziennikarzy i usługodawców** przed ingerencjami politycznymi, a także **ułatwiać im prowadzenie działalności w innych państwach UE.**

Po zatwierdzeniu rozporządzenia przez Radę Europejską zostanie ono opublikowane w Dzienniku Urzędowym UE i wejdzie w życie po upływie sześciu miesięcy od tej publikacji.

Podsumowując Media Act, szczególnie istotnym jego elementem jest stworzenie niezależnej Europejskiej Rady ds. Usług Medialnych, ponieważ od jej siły i determinacji będzie zależało egzekwowanie zapisów rozporządzenia. Brak możliwości skutecznego egzekwowania przepisów rozporządzenia pozbawi Media Act pazurów zarówno w ramach ładu na rynku w zderzeniu z dużymi platformami internetowymi świadczącymi usługi hostingu, jak i państwami członkowskimi zobowiązanymi zagwarantować pluralizm, niezależność i właściwe funkcjonowanie mediów publicznych działających na ich terytorium. Po opublikowaniu Media Act w Dzienniku Urzędowym UE zamieścimy w Kwartalniku artykuł z omówieniem najważniejszych przepisów tego dokumentu.

¹⁸ Trilog – współdziałanie trzech organów Unii Europejskiej, tj. Komisji Europejskiej, Rady Europejskiej oraz Parlamentu Europejskiego. Takie współdziałanie jest wymagane przy ustalaniu ostatecznej treści powszechnie obowiązujących przepisów prawa UE, do których należą rozporządzenia UE. Europejski akt o wolności mediów jest rozporządzeniem.

¹⁹ Kwartalnik 4/2023, str. 8, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_4_23.pdf.

²⁰ Kwartalnik 1/2022, str. 37, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_1_22.pdf. Kwartalnik 1/2023, str. 25, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_1_23.pdf. Kwartalnik 2/2023, str. 23, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_2_23.pdf. Kwartalnik 3/2023, str. 37, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_3_23.pdf.

Sprawozdanie w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego wspólne ramy dla usług medialnych na rynku wewnętrznym („europejski akt o wolności mediów”) i zmieniającego dyrektywę 2010/13/UE:

Link do sprawozdania w języku polskim:

https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/A-9-2023-0264_PL.html

Link do debaty na posiedzeniu plenarnym w dniu 13 marca 2024 roku:

<https://www.europarl.europa.eu/plenary/en/vod.html?mode=chapter&vodLanguage=EN&internalEPId=1710247629580&providerMeetingId=95023dd8-a1e4-443b-3c2f-08dc39e9671e#>

KONSULTACJE DOTYCZĄCE WDROŻENIA DYREKTYWY DSM

Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedstawiło założenia do implementacji dyrektywy DSM i zaprosiło do konsultacji społecznych przedstawionego na stronach rządowego centrum legislacji projektu nowelizacji ustawy o prawie autorskim oraz zmianach innych ustaw²¹.

Przypomnijmy podstawowe zagadnienia w implementacji dyrektywy DSM, do których zaliczają się następujące kwestie.

1. Wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku w prawie autorskim (eksploracja tekstów i danych) oraz modyfikacja niektórych już istniejących (korzystanie z utworów i przedmiotów praw pokrewnych w cyfrowej i transgranicznej działalności dydaktycznej oraz ich zwielokrotnianie w celu zachowania dziedzictwa kulturowego) (art. 3–7 dyrektywy DSM).

2. Modyfikacja zasad korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu (art. 8–11 dyrektywy DSM).

3. Wprowadzenie, ale w ograniczonym zakresie, licencji zbiorowych z rozszerzonym skutkiem (art. 12 dyrektywy DSM).

4. Wprowadzenie środków ułatwiających licencjonowanie udostępniania utworów w ramach usług wideo na żądanie (art. 13 dyrektywy DSM).

5. Wprowadzenie nowego prawa pokrewnego dla wydawców prasy w zakresie korzystania online z ich publikacji prasowych (art. 15–16 dyrektywy DSM).

6. Wprowadzenie nowych zasad udostępniania utworów i przedmiotów praw pokrewnych przez dostawców usług udostępniania treści online (art. 17 dyrektywy DSM).

7. Zapewnienie warunków do godziwego wynagradzania twórców i wykonawców (art. 18 dyrektywy DSM).

8. Wprowadzenie obowiązku przejrzystości w relacjach umownych między uprawnionymi i użytkownikami (art. 19 dyrektywy DSM).

9. Wprowadzenie zmian do istniejących przepisów w zakresie mechanizmu dostosowywania umów – tzw. klauzula bestsellerowa (art. 20 dyrektywy DSM).

10. Wprowadzenie alternatywnej procedury rozstrzygania sporów dotyczącej obowiązku przejrzystości i dostosowywania umów (art. 21 dyrektywy DSM).

11. Wprowadzenie zmian w zakresie prawa twórców i wykonawców do wypowiedzenia zawartych umów lub odstąpienia od nich (art. 22 dyrektywy DSM).

12. Wprowadzenie nowych postaci dozwolonego użytku baz danych *sui generis*, tj. objętych ustawą o ochronie baz danych (art. 3, 4 i 6 dyrektywy DSM) i uwzględnienie w tej ustawie przepisów dyrektywy dotyczących zasad korzystania z utworów i przedmiotów praw pokrewnych niedostępnych w handlu w taki sposób, aby obejmowały także korzystanie z baz danych *sui generis* niedostępnych w handlu (art. 8–11 dyrektywy DSM).

W stosunku do wcześniej procedowanego projektu nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych wdrażającego dyrektywę DSM z 22 czerwca 2022 roku (pisaliśmy o tym w Kwartalniku 3/2022²²) nowy projekt zawiera dość istotne zmiany. Do najważniejszych należy zaliczyć propozycję wyłączenia stosowania wyjątku TDM do

²¹ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12382002/katalog/13037394#13037394> [dostęp: 15.03.2024].

²² *Zmiany w prawie autorskim. W jaki sposób nowy wyjątek „eksploracja tekstów i danych” (TDM) wpłynie na umowy autor – wydawca oraz oznaczanie książek, e-booków i audiobooków*, Kwartalnik 3/2022, str. 2, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_3_22.pdf.

modeli generatywnej sztucznej inteligencji oraz nieuwzględnienie możliwości (na podstawie art. 18 dyrektywy DSM) przyznania tantiem twórcom i artystom wykonawcom z tytułu streamingu.

Wokół obu tych zagadnień toczyły się liczne dyskusje z udziałem środowisk kreatywnych. W kwestii ograniczenia stosowania wyjątku TDM

do modeli generatywnej sztucznej inteligencji środowiska twórcze (w tym SAIW CP) zaproponowały zmianę polegającą na wyłączeniu z wyjątku TDM dla maszynowego generowania wytworów.

W rezultacie proponowanych zmian przedstawiono następującą redakcję:

„Art. 263. 1. Wolno wielokrotnieć **dostępne zgodnie z prawem utwory** w celu eksploracji tekstów i danych, z wyłączeniem tworzenia generatywnych modeli sztucznej inteligencji, chyba że uprawniony zastrzegł inaczej. **Wykluczone jest korzystanie z utworów, o których mowa w zd. 1, dla maszynowego generowania wytworów**”.

W odpowiedzi na pisma i wnioski złożone w czasie konsultacji Minister Kultury zdecydował o wykreśleniu z projektu wyłączenia z zakresu TDM generatywnych modeli sztucznej inteligencji oraz o przywróceniu tantiem twórcom i artystom wykonawcom z tytułu streamingu.

Po upływie terminu na wniesienie uwag resort kultury przedstawił **Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw** – załącznik do oceny skutków regulacji – który publikujemy poniżej.

Raport z konsultacji publicznych projektu ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw

Projekt ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw (nr w Wykazie prac legislacyjnych i programowych Rady Ministrów – UC6) został skierowany do konsultacji publicznych w dniu 15 lutego 2024 r. Zaproszenie do wzięcia udziału w konsultacjach zostało wysłane bezpośrednio do 53 podmiotów. Projekt został ponadto udostępniony na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny. Termin, do którego można było zgłaszać uwagi do projektu, został wyznaczony na 14 dni od publikacji na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji²³.

W toku konsultacji swoje stanowiska do projektu przedstawiły m.in. środowiska filmowe i muzyczne, środowiska telewizyjne, audio-wideo, cyfrowe (w tym podmioty zagraniczne), organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi, instytucje oświatowe i naukowe, instytucje kultury i in. (stanowiska te zostały zamieszczone na stronie RCL pod ww. adresem).

Większość zgłoszonych uwag dotyczyła potrzeby uwzględnienia w projekcie ustawy zasady „odpowiedniego i proporcjonalnego wynagrodzenia”, o której mowa w art. 18 dyrektywy DSM. Liczne podmioty podniosły, że obecna regulacja art. 70 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych, gwarantująca niezbywalne i wykonywane za pośrednictwem organizacji zbiorowego zarządzania prawo twórców i wykonawców do dodatkowego wynagrodzenia za eksploatację utworu audiowizualnego na określonych polach eksploatacji

²³ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12382002> [dostęp: 15.03.2024].

(nadawanie, wyświetlanie w kinach, najem itd.), nie jest dostosowana do aktualnych uwarunkowań rynkowych, gdyż nie uwzględnia najszybciej rozwijającego się obecnie sektora VOD/streamingu.

Także środowiska reprezentujące artystów wykonawców utworów muzycznych i słowno-muzycznych zwróciły uwagę w konsultacjach publicznych na potrzebę wprowadzenia zmian w przepisach dotyczących wynagradzania tych artystów. Podniesione zostało, że w ostatnich latach upowszechniło się korzystanie z artystycznych wykonań utworów muzycznych i słowno-muzycznych w Internecie za pośrednictwem tzw. platform streamingowych.

Uznając te postulaty za zasadne, projektodawca podjął decyzję o przyznaniu twórcom i artystom wykonawcom utworów audiowizualnych oraz artystom wykonawcom utworów muzycznych wynagrodzenia za korzystanie z utworów w Internecie, wprowadzając do projektu ustawy przepisy w następującym brzmieniu:

– w art. 70 w ust. 2¹ w pkt 4 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się pkt 5 w brzmieniu:

Współtwórcy utworu audiowizualnego oraz artyści wykonawcy są uprawnieni do:

„5) stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

Korzystający z utworu audiowizualnego wypłaca wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 2¹, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi”;

– po art. 86 dodaje się art. 86¹ w brzmieniu:

„Art. 86¹. 1. Artyści wykonawcy utworu muzycznego lub słowno-muzycznego są uprawnieni do stosownego wynagrodzenia z tytułu publicznego udostępniania utrwalenia artystycznego wykonania w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i czasie przez siebie wybranym.

2. Korzystający z utworu muzycznego lub słowno-muzycznego wypłaca wynagrodzenie, o którym mowa w ust. 1, za pośrednictwem właściwej organizacji zbiorowego zarządzania prawami pokrewnymi do artystycznych wykonań.

3. Artysta wykonawca utworu muzycznego lub słowno-muzycznego może w umowie z korzystającym zrzec się pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi, o którym mowa w ust. 2. Zrzeczenie to wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności”.

Część zgłoszonych uwag dotyczyła także wyrażenia: „z wyłączeniem tworzenia generatywnych modeli sztucznej inteligencji” zamieszczonego w przepisach dotyczących eksploracji tekstów i danych (projektowane: art. 26² i art. 26³ ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz art. 8a i art. 8b ustawy o ochronie baz danych). Projektodawca podjął decyzję o usunięciu z projektu ustawy tego zapisu, przychylając się do stanowiska, że zapis ten wykracza poza uregulowania dyrektywy DSM, a jego stosowanie może rodzić liczne wątpliwości interpretacyjne i w praktyce może okazać się nieskuteczne.

Minister Kultury uwzględnił część uwag w procedowanym projekcie ustawy. W tym zakresie, w którym uwagi nie zostały uwzględnione, przedstawił swoje stanowisko w poprzednim raporcie z konsultacji publicznych, który jest dostępny na stronie RCL pod adresem:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12360954/12887995/12887998/dokument587349.pdf>”.

Aktualnie projekt znajduje się na etapie prac²⁴ w Komitecie ds. Europejskich. Na dzień zamykania Kwartalnika projekt nowelizacji nie został wniesiony do Sejmu. W kolejnych numerach Kwartalnika będziemy na bieżąco aktualizować informacje o dalszym przebiegu procesu legislacyjnego tej kluczowej dla wydawców i wszystkich środowisk kreatywnych nowelizacji ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o ochronie baz danych.

²⁴ <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12382002/katalog/13037410#13037410> [dostęp: 15.03.2024].

FINAŁ KONSULTACJI DOTYCZĄCYCH WDROŻENIA AKTU O USŁUGACH CYFROWYCH (DIGITAL SERVICES ACT – DSA)

Ministerstwo Cyfryzacji opublikowało podsumowanie wyników konsultacji założeń projektu ustawy o zmianie ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną oraz niektórych innych ustaw wdrażającej Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2065 z dnia 19 października 2022 r. w sprawie jednolitego rynku usług cyfrowych oraz zmiany dyrektywy 2000/31/WE (akt o usługach cyfrowych).

Wkłady w ramach konsultacji zgłosiły 34 podmioty, w tym:

- ▶ 13 izb gospodarczych – Związek Pracodawców Branży Internetowej IAB Polska (IAB), Krajowa Izba Gospodarcza Elektroniki i Telekomunikacji (KIGE-iT), Polska Izba Informatyki i Telekomunikacji (PIIT), Polskie Stowarzyszenie Marketingu SMB (SMB), Stowarzyszenie Producentów i Dystrybutorów Oprogramowania Rozrywkowego (SPIDOR), Związek Przedsiębiorców i Pracodawców (ZPP), Amerykańska Izba Handlowa w Polsce (AmCham), Izba Gospodarki Elektronicznej (e-Izba), Krajowa Izba Komunikacji Ethernetowej (KIKE), Konfederacja Lewiatan (Lewiatan), Związek Cyfrowa Polska, Polska Izba Komunikacji Elektronicznej (PIKE), Federacja Przedsiębiorców Polskich (FPP);
- ▶ 6 organizacji pozarządowych/fundacji – Fundacja Open Allies, Fundacja Instrat, Fundacja Panoptykon, Fundacja Startup Poland, Wikimedia Europe, Fundacja Forum Konsumentów (FFK);
- ▶ 7 organizacji prawno-autorskich – Stowarzyszenie Dziennikarzy i Wydawców Repropol, Stowarzyszenie Sygnał, Izba Wydawców Prasy, Stowarzyszenie Autorów ZAiKS (ZAiKS), Związek Autorów i Producentów Audiowizualnych (ZAPA), Związek Polskich Autorów i Kompozytorów ZAKR, Stowarzyszenie Kreatywna Polska (SKP);
- ▶ 3 regulatorów – Krajowa Rada Radiofonii i Telewizji (KRRiT), Urząd Komunikacji Elektronicznej

(UKE), Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów (UOKiK);

- ▶ 2 kancelarie prawne – Kancelaria IT, WKB Lawyers;
- ▶ 1 reprezentant uczelni – Uniwersytet Jagielloński (UJ);
- ▶ 1 podmiot publiczny – Computer Security Incident Response Team (CSIRT-NASK);
- ▶ 1 firma – Google Polska (Google).

Ministerstwo Cyfryzacji wyraziło aprobatę z powodu poparcia przez wiele podmiotów w konsultacjach dla – wskazanego w założeniach – wdrożenia tylko niezbędnych elementów rozporządzenia. Takie stanowisko wyraziły PIIT, Google, ZPP, Lewiatan, Izba Gospodarki Elektronicznej czy SPIDOR. Podkreślano, że maksymalna harmonizacja przepisów pozwoli na rozwój prawdziwie jednolitego rynku cyfrowego UE. Z drugiej strony jednak w szczegółowej części stanowisk pojawiły się także postulaty dopracowania procedur kontrolno-nadzorczych.

Kolejny punkt założeń, że ustawa o świadczeniu usług drogą elektroniczną (uśude) jest właściwym aktem, w ramach którego powinna zostać wdrożona część (podlegających transpozycji) przepisów aktu o usługach cyfrowych (m.in. KIGEiT, Lewiatan, ZAPA), również uzyskał aprobatę podmiotów uczestniczących w konsultacjach. Pojawił się postulat, by nowelizacja uśude obejmowała także przegląd siatki pojęciowej, aby uniknąć jakichkolwiek niespójności między tą ustawą a rozporządzeniem DSA.

Organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi wskazały na konieczność zapewnienia spójności między wdrożeniem DSA a przyszłą (jak zaznaczyły OZZ – pilną) implementacją do prawa autorskiego przepisów

Dyrektywy 2019/790 z dnia 17 kwietnia 2019 r. w sprawie prawa autorskiego i praw pokrewnych na jednolitym rynku cyfrowym oraz zmiany dyrektyw 96/9/WE i 2001/29/WE (m.in. ZAKR, ZAIKS, ZAPA). W Kwartalniku 1/2023²⁵ opisywaliśmy wzajemne korelacje między rozporządzeniem DSA a dyrektywą DSM, które regulują zarówno obowiązki bardzo dużych platform internetowych, jak i dostawców usług udostępniania treści online (tzw. DUUTO).

W konsultacjach zwracano uwagę, że zarówno koordynator, jak i organ właściwy powinni dysponować odpowiednimi zasobami, aby sprostać stawianym im wymaganiom w nadzorze nad przepisami rozporządzenia. Takie potrzeby wzmocnienia kadrowego i finansowego zgłosiły także UKE i UOKiK, wskazywane w założeniach ustawy jako organy właściwe, które otrzymają nowe zadania wynikające z rozporządzenia. Z tego względu wydaje się, że zaplanowana na ten cel w budżecie na 2024 rok kwota 570 000 złotych jest dalece niewystarczająca.

W kolejnych numerach Kwartalnika będziemy analizować dalsze losy tej inicjatywy.

Link do dokumentu:

<https://www.gov.pl/web/cyfryzacja/wyniki-konsultacji-zalozen-wdrozenia-aktu-o-uslugach-cyfrowych-w-polsce>

Aktualizacja artykułu

15 marca 2024 roku Minister Cyfryzacji na stronach Rządowego Centrum Legislacji opublikował projekt nowelizacji ustawy o świadczeniu usług drogą elektroniczną i zaprosił do konsultacji w terminie 30 dni od opublikowania dokumentów.

Link do projektu:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12383101/katalog/13045595#13045595>

²⁵ Publikacja w Dzienniku Urzędowym UE rozporządzeń PE, RE i KE: Digital Services Act (DSA), Digital Market Act (DMA), Rozporządzenia 2022/868 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie europejskiego zarządzania danymi i zmieniającego rozporządzenie (UE) 2018/1724 (akt w sprawie zarządzania danymi) – Data Governance Act (DGA), a także Rozporządzenia 2021/784 w sprawie przeciwdziałania rozpowszechnianiu w internecie treści o charakterze terrorystycznym. W jaki sposób omawiane akty wpłyną na prowadzenie wydawnictw w Polsce?, Kwartalnik 1/2023, str. 4, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_1_23.pdf.

KONSULTACJE SPOŁECZNE PLANOWANYCH AKTÓW PRAWNYCH UE

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Biała księga – europejska infrastruktura cyfrowa

Komisja Europejska opublikowała dokument (białą księgę) pt. „**Jak sprostać potrzebom Europy w zakresie infrastruktury cyfrowej?**” i ogłosiła jego publiczne konsultacje. Celem inicjatywy ma być identyfikacja najbardziej skutecznych scenariuszy osiągnięcia jednolitego europejskiego rynku cyfrowego. W ramach najważniejszych punktów tej strategii wymagających analizy Komisja zidentyfikowała obszary krytyczne dotyczące rozwoju przyszłych sieci łączności. Zaliczyła do nich między innymi brak jednolitego rynku dla telekomunikacji, fragmentaryczne podejście do zarządzania widmem radiowym oraz potrzebę zrównoważonego rozwoju i bezpieczeństwa sieci.

W ramach ogłoszonych konsultacji Komisja dąży do zebrania opinii na temat przedstawionych w białej księdze kilku możliwych scenariuszy, aby sprostać tym wyzwaniom, przyciągnąć inwestycje, wspierać innowacje, zwiększać bezpieczeństwo i osiągnąć prawdziwy jednolity rynek cyfrowy.

Konsultacje potrwać do 30 czerwca 2024 roku.

Dokument do pobrania zawierający białą księgę (plik pdf) jest dostępny na stronie internetowej w portalu Have Your Say pod poniższym adresem:

<https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14168-How-to-master-Europe-s-digital-infrastructure-needs-en>

Europejski formularz zgody na altruizm danych – zapowiedź

Rozporządzenie wykonawcze do DGA (aktu o zarządzaniu danymi) ustanawia europejski formularz

zgody na altruizm danych dla uznanych przez UE organizacji altruizmu danych w celu gromadzenia danych w państwach członkowskich w jednolitym formacie. Formularz zgody zapewni, że właściciele danych będą mogli łatwo przekazać i wycofać swoją zgodę. Forma będzie modułowa, tak aby mogła być dostosowana do potrzeb konkretnych sektorów i celów, a także dostępna zarówno w formatach drukowanych, jak i elektronicznych.

➤ **Termin opinii** – II kwartał 2024 roku

➤ **Projekt dokumentu** – jeszcze niedostępny

➤ **Planowany termin przyjęcia** – III kwartał 2024 roku

Link do dokumentów i konsultacji:

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14095-European-data-altruism-consent-form_pl

Zbiór zasad dla organizacji altruizmu danych – zapowiedź

Rozporządzenie wykonawcze do DGA (aktu o zarządzaniu danymi) ustanawia europejski formularz zgody na altruistyczne wykorzystanie danych do dobrowolnego wykorzystania, udzielanej przez organizacje gromadzące dane od osób fizycznych, które chcą udostępnić takie dane do celów interesu ogólnego. Formularz zgody zapewni, że właściciele danych będą mogli łatwo wyrazić zgodę i ją wycofać.

➤ **Termin opinii** – III kwartał 2024 roku

➤ **Projekt dokumentu** – jeszcze niedostępny

➤ **Planowany termin przyjęcia** – I kwartał 2025 roku

Link do dokumentów i konsultacji:

https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/14094-Rulebook-for-recognised-data-altruism-organisations_pl

MARZENNA WOJCIECHOWSKA

Nowy program MNiSW „Rozwój czasopism naukowych”

Dnia 1 marca 2024 roku w wykazie rządowych prac legislacyjnych opublikowano projekt Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki w sprawie programu „Rozwój czasopism naukowych” z dnia 28 lutego 2024 r., będący nowelizacją dotychczas obowiązującego Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 sierpnia 2021 r. w sprawie programu „Rozwój czasopism naukowych” (Dz.U. 2021 poz. 1514).

Ministerstwem wiodącym w zakresie prac legislacyjnych oraz wykonania rozporządzenia jest Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego. Osobą odpowiedzialną za projekt jest Sekretarz Stanu w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego Marek Gzik. Projekt jest adresowany do przedsiębiorców będących wydawcami polskich czasopism naukowych.

Celem rozporządzenia jest określenie warunków możliwości uzyskania pomocy finansowej na realizację projektów, zmierzających do podniesienia poziomu praktyk wydawniczych i edytorskich, zwiększenia wpływu czasopisma na rozwój nauki oraz utrzymania się czasopisma w międzynarodowym obiegu naukowym. Projektowana regulacja ma nie nakładać na przedsiębiorców objętych jej oddziaływaniem dodatkowych obowiązków, a jedynie dostosować przepisy będące podstawą przyznawania wsparcia ze środków publicznych na projekty finansowane w ramach programu do przepisów Rozporządzenia Komisji Europejskiej nr 2023/2831 z dnia 13 grudnia 2023 r. w sprawie stosowania art. 107 i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 295 z 15.12.2023, str. 1).

Ww. rozporządzenie zastępuje dotychczasowe Rozporządzenie Komisji (UE) nr 1407/2013 z dnia 18 grudnia 2013 r. w sprawie stosowania art. 107

i 108 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 352 z 24.12.2013, str. 1, z późn. zm.), w związku z czym konieczne jest dostosowanie do przepisów rozporządzenia nr 2023/2831 obecnie obowiązującego Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 sierpnia 2021 r. w sprawie programu „Rozwój czasopism naukowych” (Dz.U. 2021 poz. 1514) regulującego kwestie udzielania przedsiębiorcom pomocy finansowej stanowiącej pomoc de minimis. Zgodnie z art. 7 ust. 4 dotychczasowego rozporządzenia Komisji (UE) nr 1407/2023 po upływie okresu stosowania tego rozporządzenia wszelkie programy pomocy de minimis spełniające warunki w nim określone pozostają objęte tym rozporządzeniem wyłącznie przez kolejne sześć miesięcy, tj. do 30 czerwca 2024 roku. Aby wspieranie rozwoju czasopism naukowych było możliwe po tej dacie, konieczne jest uchwalenie nowego rozporządzenia.

Link do projektu:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//580/12382551/13041945/13041946/dokument658315.pdf>

Konsultacje projektu ustawy o kryptoaktywach

Minister Finansów 23 lutego 2023 roku przedstawił projekt ustawy o kryptoaktywach pod numerem UC2. Opublikowany na stronach RCL projekt określa organizację i wykonywanie nadzoru nad rynkiem kryptoaktywów, czyli nadzoru nad osobami oferującymi kryptoaktywa, osobami ubiegającymi się o dopuszczenie kryptoaktywów do obrotu, emitentami tokenów powiązanych z aktywami i tokenami będących e-pieniędzem oraz dostawcami usług w zakresie kryptoaktywów. Ustawa w przedmiocie swojej regulacji ma służyć stosowaniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1114 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie rynków kryptoaktywów oraz zmiany

rozporządzeń (UE) nr 1093/2010 i (UE) nr 1095/2010 oraz dyrektyw 2013/36/UE i (UE) 2019/1937 (Dz. Urz. UE L 150 z 09.06.2023, str. 40 i Dz. Urz. UE L 2023/2869 z 20.12.2023), a także służy stosowaniu Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/1113 z dnia 31 maja 2023 r. w sprawie informacji towarzyszących transferom środków pieniężnych i niektórych kryptoaktywów oraz zmiany dyrektywy (UE) 2015/849 (Dz. Urz. UE L 150 z 09.06.2023, str. 1).

Link do dokumentu:

<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12382311/katalog/13040399#13040399>

Komisja Europejska uruchamia Platformę STEP oraz portal suwerenności

W Dzienniku Urzędowym UE serii L z dnia 29 lutego 2024 roku opublikowano Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/795 z dnia 29 lutego 2024 r. w sprawie ustanowienia Platformy na rzecz Technologii Strategicznych dla Europy (STEP) oraz zmiany dyrektywy 2003/87/WE oraz rozporządzeń (UE) 2021/1058, (UE) 2021/1056, (UE) 2021/1057, (UE) nr 1303/2013, (UE) nr 223/2014, (UE) 2021/1060, (UE) 2021/523, (UE) 2021/695, (UE) 2021/697 i (UE) 2021/241.

W myśl rozporządzenia Komisja stworzy „portal suwerenności”, czyli specjalną, publicznie dostępną stronę internetową, która zapewni publikację informacji na temat możliwości finansowania projektów związanych z celami STEP oraz zwiększy widoczność tych projektów w przestrzeni publicznej, w szczególności dzięki zamieszczaniu:

- informacji o programach unijnych objętych zakresem stosowania ww. rozporządzenia oraz obecnych i zbliżających się zaproszeniach do składania wniosków i zaproszeniach do składania ofert związanych z celami STEP w ramach odpowiednich programów;

- informacji szczegółowych na temat projektów, którym przyznano pieczęć suwerenności;

- informacji szczegółowych na temat projektów uznanych za projekty strategiczne na podstawie

aktu w sprawie przemysłu neutralnego emisyjnie i aktu w sprawie surowców krytycznych, w zakresie, w jakim są one objęte zakresem stosowania art. 2 rozporządzenia;

- informacji szczegółowych na temat projektów wspierających realizację celów STEP, które zostały wybrane do wsparcia w ramach EFRR, Funduszu Spójności, EFS+, lub FST, w zakresie, w jakim powiadomiono o nich Komisję;

- danych kontaktowych właściwych organów krajowych.

Na portalu suwerenności zamieszcza się również informacje na temat wdrażania STEP i informacje związane z wydatkami w budżecie Unii, o których mowa w art. 7, jak również informacje na temat wskaźników efektywności określonych w ramach odpowiednich programów. Uruchomienie portalu suwerenności zaplanowano na 1 marca 2024 roku. Portal ma być regularnie aktualizowany przez Komisję.

Szwecja stworzyła swój narodowy model językowy AI

Szwecja jako kolejny kraj obok Łotwy zdecydowała się na stworzenie finansowanego przez państwo narodowego modelu językowego AI. O wyzwaniach i kosztach przedsięwzięcia w wywiadzie z Magnusem Sahlgrenem pisze na swoim blogu Artur Kurasinski:

<https://blog.kurasinski.com/2024/03/magnus-sahlgren-ai-sweden-odpowiedzialne-panstwa-powinny-budowac-swoj-narodowy-ai/>.

Włoski odpowiednik polskiego UODO – Garante podtrzymuje swoje stanowisko w sprawie usługi ChatGPT od OpenAI

W dniu 29 stycznia 2023 roku włoski urząd ochrony danych Garante poinformował OpenAI, że jego aplikacja do chatbota ze sztuczną inteligencją ChatGPT

narusza zasady ochrony danych, w związku z czym organ postanowił kontynuować dochodzenie rozpoczęte w zeszłym roku. O sprawie pisaliśmy w Kwartalniku nr 3/2023²⁶.

Garante jest jednym z najbardziej proaktywnych podmiotów w Unii Europejskiej, jeżeli chodzi o zaangażowanie w ocenę zgodności platformy sztucznej inteligencji z systemem ochrony danych. W zeszłym roku zablokował ChatGPT w związku z domniemanymi naruszeniami zasad prywatności Unii Europejskiej (UE). Usługę reaktywowano po tym, jak OpenAI zajęło się kwestiami dotyczącymi m.in. prawa użytkowników do odmowy wyrażenia zgody na wykorzystanie danych osobowych do trenowania algorytmów. W tym czasie regulator powiedział, że będzie kontynuował swoje dochodzenia. Od tego czasu doszedł do wniosku, że pewne elementy ustalonego stanu faktycznego wskazują na jedno lub więcej potencjalnych naruszeń prywatności danych, nie podając jednak dalszych szczegółów.

OpenAI ma 30 dni na przedstawienie argumentów obrony. W oświadczeniu OpenAI stwierdziło²⁷, że uważa, że jej praktyki są zgodne z unijnymi przepisami dotyczącymi prywatności. Ponadto z oświadczenia wynika, że OpenAI zadeklarowało „aktywną pracę nad zmniejszeniem danych osobowych w szkoleniu systemów AI, takich jak ChatGPT”²⁸ oraz kontynuację konstruktywnej współpracy z Garante.

OpenAI odpowiada na pozew „New York Times” i wchodzi w spór z wydawcami

W prowadzonym przez siebie blogu OpenAI²⁹ odniósł się do treści pozwu wniesionego przez NYT. Przypomnijmy, że w pozwie tym³⁰ NYT twierdzi, że OpenAI zbudował swoje modele sztucznej inteligencji poprzez „kopiowanie i wykorzystywanie milionów” artykułów publikacji, a teraz „bezpośrednio konkurują” z jej treścią. NYT twierdzi, że OpenAI i duże modele językowe Microsoftu (LLM), które zasilają ChatGPT i Copilot, „mogą generować dane wyjściowe, które dosłownie recytują treść Timesa, dokładnie ją podsumowują i naśladują jego ekspresyjny styl”. To „podważa i szkodzi” relacjom z czytelnikami – twierdzi gazeta – jednocześnie pozbawia wydawcę „subskrypcji, licencji, reklam i przychodów afiliacyjnych”.

W odpowiedzi na pozew OpenAI ostrzega, że represje związane z prawami autorskimi mogą skazać ChatGPT na zagładę. Tłumaczy się zdarzającym się „rzadkim błędem” w procesie uczenia maszynowego, który określa mianem „regurgitacja”, polegającym na zwrocie przez model konkretnych treści w sytuacjach, gdy do modelu dana treść trafia kilka razy. Może się to zdarzać w sytuacjach, gdy dana publikacja lub jej obszernie fragmenty są publikowane na wielu różnych stronach internetowych.

²⁶ *Akt o sztucznej inteligencji (AI Act) – procedura aktu legislacyjnego (rozporządzenia UE). Protesty, strajki i procesy o naruszenia praw własności intelektualnej przez generatywną sztuczną inteligencję*, Kwartalnik 3/2023, str. 6, https://www.copyrightpolska.pl/docs/cp_kwartalnik_3_23.pdf.

²⁷ *OpenAI’s ChatGPT breaches privacy rules, says Italian watchdog*, Reuters, 30 stycznia 2024, <https://www.reuters.com/technology/cybersecurity/italy-regulator-notifies-openai-privacy-breaches-chatgpt-2024-01-29/> [dostęp: 3.03.2024].

²⁸ Ibidem.

²⁹ *OpenAI and journalism*, Openai.com, 8 stycznia 2024, <https://openai.com/blog/openai-and-journalism> [dostęp: 3.03.2024].

³⁰ *The New York Times is suing OpenAI and Microsoft for copyright infringement*, Theverge.com, 27 grudnia 2023, <https://www.theverge.com/2023/12/27/24016212/new-york-times-openai-microsoft-lawsuit-copyright-infringement> [dostęp: 29.12.2023].

Ochrona danych osobowych obywateli w USA

Prezydent Joe Biden 28 lutego 2024 roku wydał rozporządzenie wykonawcze dotyczące ochrony wrażliwych danych osobowych Amerykanów przed wykorzystywaniem przez kraje budzące obawy. Rozporządzenie to stanowi największy krok, jaki jakkolwiek prezydent USA kiedykolwiek podjął w celu ochrony bezpieczeństwa danych Amerykanów.

Z punktu widzenia europejskich, w tym polskich interesów, jest to ważny akt, który może ułatwić wydawcom zawieranie umów na rynku amerykańskim w zakresie regulacji związanych z ochroną danych osobowych na zasadzie wzajemności. Regulacja nie jest w pełni tożsama z RODO, ale na pewno zbliża prawodawstwo amerykańskie z europejskim i może leć u podstaw porozumień w sprawie wspólnej polityki Europy i USA w sprawie ochrony danych osobowych.

Przede wszystkim amerykańskie rozporządzenie koncentruje się na najbardziej osobistych i wrażliwych informacjach Amerykanów, w tym danych genetycznych, danych biometrycznych, danych dotyczących zdrowia osobistego, danych geolokalizacyjnych, danych finansowych i niektórych rodzajach danych osobowych, które mają być chronione przed wykorzystywaniem ich przez „złe” podmioty. Do złych podmiotów zalicza się brokerów danych i zagraniczne służby wywiadowcze, a zakazane cele definiuje jako inwazyjny nadzór, oszustwa, szantaż i inne naruszenia prywatności.

Amerykańska administracja dostrzegła zagrożenie w masowym gromadzeniu danych Amerykanów, które jeszcze diametralnie wzrosło w ostatnim czasie. Dane te mogą być legalnie sprzedawane i odsprzedawane za pośrednictwem brokerów danych.

Komercyjni brokerzy danych i inne firmy mogą sprzedawać te dane krajom budzącym obawy lub podmiotom kontrolowanym przez te kraje i w efekcie mogą one trafiać w ręce zagranicznych służb wywiadowczych, wojska lub firm kontrolowanych

przez obce rządy. Z kolei sprzedaż danych wiąże się ze znacznym zagrożeniem prywatności, kontrwywiadem, szantażem i innymi zagrożeniami dla bezpieczeństwa narodowego – zwłaszcza dla osób ze środowisk wojskowych lub bezpieczeństwa narodowego. Szczególne obawy budzi możliwość dostępu do wrażliwych danych osobowych Amerykanów w celu gromadzenia informacji o aktywistach, naukowcach, dziennikarzach, dysydentach, politykach oraz członkach organizacji pozarządowych i zmarginalizowanych społecznościach w celu zastraszania przeciwników „krajów budzących obawy”, ograniczania sprzeciwu i ograniczania wolności słowa i innych swobód obywatelskich Amerykanów.

Rozporządzenie wykonawcze prezydenta stanowi pierwszy krok na drodze ochrony danych osobowych, a w ślad za nim Departament Sprawiedliwości wyda szczegółowe przepisy, które ustanowią jasną ochronę wrażliwych danych osobowych Amerykanów przed dostępem i wykorzystywaniem przez „kraje budzące obawy”.

Równocześnie amerykańska administracja zapewnia, że jej działania są nie tylko zgodne z wieloletnim wsparciem USA dla zaufanego swobodnego przepływu danych, lecz także spójne z zaangażowaniem USA w otwarty internet z silną i skuteczną ochroną prywatności osób fizycznych oraz środkami mającymi na celu zachowanie zdolności rządów do egzekwowania prawa i rozwijania polityki w interesie publicznym.

Link do informacji:

<https://www.whitehouse.gov/briefing-room/statements-releases/2024/02/28/fact-sheet-president-biden-issues-sweeping-executive-order-to-protect-americans-sensitive-personal-data/>

OŚWIADCZENIE EUROPEJSKICH STOWARZYSZEŃ KREATYWNYCH SKIEROWANE DO WIPO (WORLD INTELLECTUAL PROPERTY ORGANIZATION)

Wspólne oświadczenie przed sesją SCCR WIPO: 45", kwiecień 2024 roku³¹

W imieniu Międzynarodowej Federacji Organizacji Praw Reprodukcyjnych (IFRRO) i jej europejskich członków stowarzyszonych, EFJ, EMMA-ENPA, EVA, EWC, FEP i STM, chcielibyśmy podziękować za stałe wsparcie na szczeblu międzynarodowym, aby zachęcić państwa członkowskie WIPO do wdrożenia rozwiązań opartych na obowiązujących traktatach międzynarodowych (konwencja berneńska i traktat WIPO o prawie autorskim).

Jak dobrze wiadomo, wyjątki i ograniczenia praw autorów i praw pokrewnych wymagają starannej kalibracji, aby osiągnąć niezbędną równowagę między uzasadnionymi interesami i spełnić kryteria trójstopniowego testu, zapisanego w tych samych traktatach. Równowaga ta jest niezbędna do ochrony rentowności tworzenia i rozpowszechniania utworów chronionych prawem autorskim, zagwarantowania odpowiedniego wynagrodzenia i wspierania rynków lokalnych.

Dochody autorów i wydawców oraz ich zdolność do utrzymania się z pracy zależą od możliwości sprzedaży i licencjonowania utworów i obrazów. Dlatego też niezwykle ważne jest zapewnienie, aby wyjątki i ograniczenia praw autorskich w żaden sposób nie zagrażały temu łańcuchowi wartości.

Wyjątki i ograniczenia, które „kanibalizowałyby” rynek, de facto konkurując z ofertą komercyjną i zastępując ją, osłabiłyby autorów i wydawców, wpłynęłyby na rynki wtórne, takie jak zatrudnienie, rozwój regionalny, płatności podatkowe i zdolność inwestycyjną w nowe i różnorodne dzieła, które odzwierciedlają różnorodność kultur i społeczeństw demokratycznych, a ostatecznie byłyby szkodliwe dla beneficjentów wyjątków, ponieważ z czasem byłoby coraz mniej nowych autorów i publikacji.

³¹ https://ifrro.org/resources/documents/General/IFRRO_Joint_statement_ahead_of_SCCR_April2024.pdf [dostęp: 15.03.2024].

Prawodawstwo europejskie, prawidłowo wdrożone i egzekwowane, opiera się na tej starannej równowadze i, jak dotąd, pozwoliło na współistnienie bogatej i różnorodnej twórczości kulturalnej z wyjątkami i ograniczeniami. To wyważone podejście może i powinno służyć za przykład dla innych członków WIPO. Europejskie wyjątki i ograniczenia nie powinny być jednak wrywane ze specyficznego kontekstu Unii Europejskiej i jej jednolitego rynku.

Europejskie państwa członkowskie podjęły wobec siebie głębokie zobowiązanie, znosząc bariery między swoimi rynkami, harmonizując swoje ustawodawstwo i wspierając intensywną wymianę transgraniczną, tworząc w ten sposób warunki uzasadniające niektóre cechy europejskich wyjątków i ograniczeń. Te podstawowe warunki nie istnieją poza Unią Europejską. Próba uczynienia tych specyficznych dla UE cech międzynarodowym standardem byłaby zatem szkodliwa dla istniejących uzasadnionych interesów autorów i podmiotów praw autorskich na rynkach pozaeuropejskich.

Wzywamy do dalszego wspierania rozwoju sektora kultury i sektora kreatywnego oraz wartości merytorycznych i ekonomicznych, jakie autorzy i wydawcy wnoszą do społeczeństwa, przy okazji kolejnego posiedzenia SCCR w kwietniu 2024 roku, aby zapewnić, że równowaga pozostanie kluczową zasadą przewodnią w międzynarodowych dyskusjach na temat praw autorów i praw autorskich.

BRANŻA KREATYWNA WZYWA DO PRZYJĘCIA AI ACT

Koalicja ponad dwustu organizacji w europejskim sektorze mediów i przemysłu kreatywnego tuż przed posiedzeniem COREPER³² w dniu 2 lutego 2024 roku wezwała państwa członkowskie Unii Europejskiej do wykazania globalnego przywództwa i zatwierdzenia rozporządzenia UE o sztucznej

inteligencji (AI Act). Wśród sygnatariuszy oświadczenia znalazła się reprezentująca SAiW CP organizacja International Federation of Reproduction Rights Organisations (IFRRO).

Poniżej publikujemy treść oświadczenia³³.

³² COREPER – Komitet Stałych Przedstawicieli 27 krajów członkowskich przy Radzie UE.

³³ <https://ifrro.org/page/article-detail/ifrro-cosigns-statement-calling-on-eu-member-states-to-approve-ai-act/> [dostęp: 10.03.2024].

EU AI Act – wspólne oświadczenie europejskich twórców i posiadaczy praw autorskich

Bruksela, 1 lutego 2024 roku

Reprezentujemy szeroką koalicję ponad dwustu organizacji z europejskiego sektora kreatywnego i kulturalnego, obejmującą autorów z wielu sektorów, w tym muzycznego, wizualnego, audiowizualnego i literackiego; wydawców książek i prasy – gazet, czasopism i publikacji specjalistycznych, wydawców muzycznych, naukowych i technicznych; producentów nagrań muzycznych, filmowych i audiowizualnych; wydawców filmów i treści audiowizualnych online i offline; dystrybutorów i agencje fotograficzne.

Wzywamy państwa członkowskie Unii Europejskiej do wykazania się globalnym przywództwem i zaawierania AI Act na posiedzeniu COREPER w dniu 2 lutego.

AI Act jest istotnym aktem prawnym, który ureguluje rolę sztucznej inteligencji w Europie i pomoże ustanowić globalny standard działania systemów AI. Europa ma wyjątkową okazję do pokazania globalnego przywództwa w ramach AI, z korzyścią dla obywateli UE, twórców, posiadaczy praw, przemysłu i szeroko rozumianej gospodarki.

Po niedawnym szybkim pojawieniu się popularnych narzędzi generatywnej sztucznej inteligencji tekst uzgodniony przez negocjatorów trójstronnych proponuje łagodne zobowiązania dotyczące „modeli sztucznej inteligencji ogólnego przeznaczenia”.

Zobowiązania te stanowią minimalną podstawę do podejmowania wysiłków mających na celu umożliwienie europejskim twórcom i posiadaczom praw zapewnienia poszanowania ich praw i uzyskania zezwolenia na wykorzystanie ich treści.

Takie działanie sprzyjałoby środowisku, w którym prawa i swobody handlowe są przestrzegane, jednocześnie wspierając licencjonowanie kreatywnych treści do modeli AI – otwierając możliwości partnerstwa i innowacji.

Wprowadzenie takich obowiązków w odniesieniu do generatywnej sztucznej inteligencji nie tylko jest słuszne, lecz także umożliwiłoby UE przyczynienie się do ustanowienia globalnego standardu w zakresie regulacji dotyczących sztucznej inteligencji. Byłoby to również istotnym czynnikiem umożliwiającym tworzenie wartości w sztucznej inteligencji oraz platformą dla przyszłego rozwoju i innowacji w UE.

KONFERENCJA „O POTRZEBIE ZMIAN W PRAWIE WŁASNOŚCI INTELEKTUALNEJ”

DR KAROLINA SONDEL-MACIEJEWSKA,
RADCA PRAWNY

W dniu 30 stycznia 2024 roku w gmachu Collegium Iuridicum II przy ul. Lipowej w Warszawie odbyła się konferencja „O potrzebie zmian w prawie własności intelektualnej” organizowana przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego.

Jak wskazali organizatorzy w opisie konferencji: „Zachodzące zmiany technologiczne, społeczne i polityczne skłaniają do postawienia tezy, że prawo własności intelektualnej wymaga zmian. Celem konferencji jest rozpoczęcie dyskusji osób, które zajmują się prawem własności intelektualnej, o tym, czy i jakie zmiany są potrzebne. Intencją organizatorów konferencji jest stworzenie forum dyskusyjnego otwartego nie tylko dla przedstawicieli świata nauki, ale dla wszystkich, którym zagadnienia i problemy ochrony prawa własności intelektualnej są bliskie. Konferencja będzie unikalną możliwością wymiany opinii i poglądów nie tylko dla panelistów, ale również dla tych, którzy zdecydują się na udział w konferencji”. Pretekstem do organizacji konferencji była przypadająca 4 lutego br. 30. rocznica uchwalenia obecnie obowiązującej ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej: pr. aut.).

Zgromadzonych na konferencji uczestników powitała prof. dr hab. Krystyna Szczepanowska-Kozłowska i zapowiedziała pierwszych panelistów: dr hab. prof. Uł Beatę Giesen, dr hab. Wojciecha Machałę, dr Sybillę Stanisławską-Kloc, dyr. Krzysztofa Lewandowskiego (ZAIKS). Dyskusję na temat „Prawa autorskie w świetle postępu technologicznego i zobowiązań międzynarodowych” moderował prof. dr hab. Jan Błeszyński.

Pierwszy z panelistów prof. Wojciech Machałę centralnym punktem swojego wystąpienia uczynił art. 17 dyrektywy nr 790/2019 o prawie autorskim

na jednolitym rynku cyfrowym (dyrektywa DSM), zwracając uwagę na jego złożoność, skomplikowanie i niejasność – w perspektywie wciąż niedokonanej przez Polskę implementacji dyrektywy oraz potrzebę zapewnienia twórcom godziwej rekompensaty za korzystanie z ich utworów w ramach serwisów społecznościowych.

Z kolei prof. Beata Giesen odniosła się do rozdziału 5 pr. aut. zawierającego przepisy dotyczące przejścia autorskich praw majątkowych, wskazując wady przyjętych w nich rozwiązań na tle postanowień dyrektywy DSM i podkreślając potrzebę wzmocnienia pozycji twórcy.

Doktor Sybilla Stanisławska-Kloc dokonała analizy potrzeby systemowych zmian w prawie autorskim pod kątem implementacji dyrektywy DSM (przypominając, że Polska jako jedyne państwo członkowskie UE jeszcze jej nie dokonała). Oceniając zbiorczo regulacje polskiego prawa autorskiego, prelegentka barwnie porównała je do krajobrazu nadmorskiego, który nie jest już zarysowany wyraźną linią, ale przypomina obraz impresjonistyczny; jest w nim coraz więcej nowych elementów, które wcale niekoniecznie związane są z istotą prawa autorskiego. Prelegentka zastanawiała się, czy należy zmieniać ustawę o prawie autorskim, czy też po trzydziestu latach jej obowiązywania uchylić ją i przyjąć nową; opowiedziała się za tym pierwszym rozwiązaniem.

Krzysztof Lewandowski, dyrektor Stowarzyszenia Autorów ZAiKS, wskazał, że z punktu widzenia organizacji zbiorowego zarządzania dążenie do tego, by zapewnić twórcom odpowiednie warunki zarówno materialne, jak i psychologiczne do funkcjonowania i tworzenia rodzi również ich oczywiste oczekiwania co do prawa. Prawo autorskie przekłada się na innowacyjność i kreatywność obywateli, a twórcy muszą mieć zapewniony zakres ochrony prawnej i zapewnienia należnego im prawa do wynagrodzenia. Dyrektywa DSM – jeżeli zostanie dobrze

wykorzystana – jest pewnym krokiem, który odpowie, jak je zagwarantować na przyszłość. Należy, zdaniem prelegenta, dokonać przeglądu krajowych przepisów wdrażających art. 18 dyrektywy DSM w państwach Unii Europejskiej i promować dobre praktyki legislacyjne uzupełniające te przepisy o skuteczne narzędzia egzekwowania ochrony praw autorskich, jak jest to przyjęte np. w prawie francuskim. Być może pewnym rozwiązaniem były przepisy przewidujące możliwość zmian w zakresie prawa właściwego (rozporządzenie PE i Rady nr 593/2008 w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych), aby uniemożliwić zawieranie twórcom niekorzystnych umów opartych na prawie państw spoza Unii Europejskiej na wzór regulacji konsumenckich.

Wystąpienia panelistów zaowocowały pytaniami ze strony uczestników konferencji i dalszą dyskusją.

Drugi panel konferencji poświęcono zagadnieniu konstrukcji cywilistycznych w prawie autorskim. Dyskusję (częściowo zdalną) z udziałem prof. dr. hab. Ryszarda Markiewicza, prof. dr. hab. Katarzyny Grzybczyk, dr. hab. prof. INPPAN Pawła Podreckiego, dr. hab. prof. UMCS Adriana Niewęglowskiego, dr. hab. prof. UAM Katarzyny Klafkowskiej-Waśniowskiej oraz dyr. Dominika Skoczka (SFP-ZAPA) moderował prof. dr. hab. Andrzej Matlak.

Wystąpienia w tej części konferencji zapoczątkował prof. Markiewicz. W swoich rozważaniach na temat sztucznej inteligencji i wynikających z niej zagrożeń dla prawa autorskiego i przede wszystkim dla twórców na trzech płaszczyznach: prawa unijnego, prawa międzynarodowego i prawa polskiego, doszedł do wniosku, że nie ma możliwości stworzenia jednolitych zasad ochrony na świecie, a nawet jeżeli przyjąć, że tak, to istnieje ryzyko delokalizacji świadczenia usług sztucznej inteligencji w państwach, które nie przewidują żadnej ochrony. Optymalnym rozwiązaniem zdaniem prof. Markiewicza byłoby tu obciążanie korzystającego. Na gruncie prawa UE należy poczekać na rozporządzenie o prawie autorskim w Unii Europejskiej, wprowadzającym jednolite prawo do utworu obowiązujące w całej UE, trochę na wzór patentu europejskiego. Profesor zwrócił uwagę, że nie tylko dyrektywa DSM, lecz także wiele

wcześniejszych dyrektyw unijnych dotyczących prawa autorskiego nie zostało w całości zaimplementowanych do polskiego porządku prawnego.

Profesor Podrecki zastanawiał się, kto – w związku z mnogością potencjalnych podmiotów – powinien być w przyszłości uprawniony z tytułu prawa autorskiego i jakie nadać znaczenie komercyjnym dobrom niematerialnym nadającym się do eksploatacji, blokowanym przez paradygmat dualizmu kategorii majątkowych i osobistych, a nie mieszczącym się w katalogu *numerus clausus*. Coraz więcej takich dóbr o charakterze ekonomicznym pojawia się obecnie w obrocie. Autor wystąpienia zaproponował nową postać ochrony (pozytywnego uprawnienia) dla takich dóbr – koncepcję własnościową, rozumianą nie jako wymianę dóbr, ale wymianę usług. Warto byłoby wykorzystać uprawnienia wynikające z konstrukcji prawa podmiotowego chronionego *erga omnes*, choć prelegent przyznał, że na razie nie bardzo wiadomo, jak to zrobić.

Zdaniem prof. Katarzyny Grzybczyk w ciągu ostatnich dziesięciu lat rzeczywistość prawa autorskiego znacząco się zmieniła. Wiele treści tworzą obecnie użytkownicy internetu publikujący na YouTube czy TikToku, generując duże zasięgi. Jednocześnie powszechnie szuka się oszczędności; jeżeli można z czegoś skorzystać bez wynagrodzenia i zgody twórcy, to zawsze znajdzie się sporo chętnych. W związku z tym, według autorki wystąpienia, prawo autorskie powinno być bardziej praktyczne i pragmatyczne na wzór rozwiązań przyjętych w prawie amerykańskim, w którym – mówiąc wprost – jeżeli z czegoś się korzysta, to się za to płaci. Nowe aplikacje prowadzą do naruszenia praw autorskich, a dostęp do nich jest szybki i łatwy. Trudno będzie przekonać młodych ludzi, żeby z nich nie korzystali, nakładając obostrzenia w korzystaniu z utworów, co jedynie upowszechni zjawisko zwane piractwem.

Profesor Katarzyna Klafkowska-Waśniowska zauważyła, że choć większość zmian w krajowym prawie autorskim wynika z prawa unijnego, to prawo unijne nie ma zaplecza w postaci prawa cywilnego, które nie podlega przecież harmonizacji; jest za to koncepcja praw podstawowych, odwołująca się do wartości podlegających ochronie. Z perspektywy

prawa unijnego nie jesteśmy w stanie utrzymać „czystości” koncepcji cywilnoprawnych w prawie autorskim. Prelegentka wystąpienia odwołała się do European Copyright Code sprzed wielu lat, który proponuje enumeratywne wyliczenie autorskich praw majątkowych.

Dominik Skoczek, dyrektor SFP-ZAPA, wskazał, że choć tło społeczne i technologiczne prawa autorskiego zmieniło się, to jego podstawy prawne już nie i wcale nie powinny. Dostępność takich aplikacji jak YouTube czy TikTok, jak również innych platform streamingowych w żadnym wypadku nie może prowadzić do zmniejszenia ochrony twórców. Nowe formy dozwolonego użytku nie powinny wpływać na zmniejszenie przysługującego twórcom wynagrodzenia. Jednocześnie nie byłoby dobrym rozwiązaniem obciążanie tym w całości klientów tych platform (mylnie nazywanych użytkownikami). To właśnie platformy korzystają z treści swoich klientów i zgodnie z zarówno pr. aut., jak i art. 17 dyrektywy DSM, to one są użytkownikami, jako korzystający z praw autorskich i czerpiący z nich korzyści. W świetle rozwoju technologicznego należy bowiem skupić się na aspekcie ekonomicznym i – wobec problemów z mierzaniem skali eksploatacji, potrzebą uwzględniania interesu odbiorców i wprowadzania nowych form dozwolonego użytku – prawowite podmioty praw autorskich powinny otrzymywać godziwe wynagrodzenie. Stojąc na gruncie tradycyjnej koncepcji praw autorskich jako prawa właściciela, dyr. Skoczek podkreślił, że dozwolony użytek, jako wyjątek lub ograniczenie, powinno być rozumiane w sposób zawężający. Jeżeli youtuber czy tiktoker cieszy się popularnością, bo użył popularnego fragmentu muzyki czy filmu, to twórca lub producent tegoż fragmentu muzyki czy filmu również powinien być wynagrodzony. Dodatkowo na tym wszystkim korzysta rzeczywisty użytkownik, czyli właściciel platformy. Jednocześnie możliwość obejrzenia danego dzieła filmowego w nielegalnych (pirackich) kanałach zmniejsza możliwość zapoznania się z nim w legalnych źródłach, co wpływa na wartość tego prawa.

Profesor Adrian Niewęglowski zwrócił uwagę na zasadność wprowadzenia szczególnych regulacji z zakresu funkcji ochronnych prawa autorskiego

w sytuacji, gdy twórca jest zarazem przedsiębiorcą, co oznacza, że będzie on odpowiedzialny za wady ukryte dzieła, tym bardziej gdy jego użytkownikiem będzie konsument. Zdaniem prelegenta obecny stan prawny nie znajduje odpowiedzi na taką sytuację.

Po wystąpieniach panelistów odbyła się kolejna dyskusja, w której uczestniczyli także wcześniejsi prelegenci.

Ostatni panel konferencji poświęcono prawu własności przemysłowej wobec wyzwań współczesności. W dyskusji moderowanej przez prof. dr hab. Krystynę Szczepanowską-Kozłowską wzięli udział: prof. dr hab. Ewa Nowińska, prof. dr hab. Joanna Sieńczyło-Chlabicz, dr hab. prof. INPPAN Helena Żakowska-Henzler, prezes UPRP Edyta Demby-Siwek, prof. dr hab. Urszula Promińska i dr hab. Łukasz Żelechowski.

Styczniowa konferencja stanowiła swoistą inaugurację refleksji nad 30-letnim obowiązywaniem pr. aut. Już 23 i 24 maja odbędzie się w Krakowie konferencja organizowana przez Katedrę Prawa Własności Intelektualnej Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego i ALAI Polska, w związku z przypadającą w tych dniach 30. rocznicą wejścia w życie pr. aut. Na tę konferencję zaprosiła dr Sybilla Stanisławska-Kloc, korzystając z faktu, że występowała jako prelegentka.

INFORMACJE O DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA

Repartycja opłat reprograficznych dla wydawców przez SAIW Copyright Polska w 2024 r.

JĘDRZEJ MACIEJEWSKI

Stowarzyszenie Autorów i Wydawców COPYRIGHT POLSKA 15 stycznia br. uruchomiło tegoroczną repartycję opłat reprograficznych dla wydawców. Podmioty zarejestrowane w Systemie Repartycyjno-Członkowskim (SRC) oraz wydawcy, którym Stowarzyszenie w ciągu ostatnich 20 lat wypłacało rekompensaty z opłat lub którzy wydali w 2022 roku co najmniej 10 nowych tytułów książek, zgłoszonych do Biblioteki Narodowej jako egzemplarze obowiązkowe, zostali poinformowani przez SAIW CP o możliwości zgłaszania danych do tegorocznej repartycji.

W Systemie SRC (dane z 15 marca 2024 roku) zarejestrowanych było prawie 1,2 tys. wydawców, którzy zgłosili ponad 267 tys. tytułów.

W tegorocznej repartycji będą uwzględniane tytuły, do których przysługiwały wydawcom autorskie prawa majątkowe lub prawa pokrewne **w 2022 roku** oraz sprzedaż egzemplarzy tych książek (w tym druków muzycznych lub kartograficznych) **w 2022 roku**.

Wydawcy, którzy w latach wcześniejszych zarejestrowali się w Systemie SRC, są proszeni o:

➤ **weryfikację** dotychczas zgłoszonych i umieszczonych w Systemie SRC tytułów pod kątem **dalszego posiadania do nich w 2022 roku** autorskich praw majątkowych lub praw pokrewnych – gdyby prawa do nich w tym roku już nie przysługiwały, to należy takie tytuły usunąć z Systemu SRC;

➤ **aktualizację informacji o dostępności handlowej** poszczególnych tytułów – czy tytuły, które w 2021 roku były dostępne w sprzedaży, nie stały się w 2022 roku niedostępne, a także czy niesprzedawane już w 2021 roku tytuły nie zostały w 2022 roku ponownie udostępnione do sprzedaży;

➤ **dodanie tytułów wydanych w 2022 roku** (lub w latach wcześniejszych, jeżeli nie zostały zgłoszone w poprzednich latach) na podstawie posiadanych przez wydawnictwo autorskich praw majątkowych lub praw pokrewnych;

➤ **podanie łącznej liczby sprzedanych w 2022 roku** egzemplarzy książek / druków kartograficznych / druków muzycznych.

Wydawcy, którzy chcieliby po raz pierwszy wziąć udział w repartycji opłat, proszeni są w pierwszej kolejności o **zarejestrowanie się w Systemie SRC** dostępnym na stronie: <https://repartycja.copyrightpolska.pl/login> i **przesłanie wygenerowanego w trakcie rejestracji dokumentu rejestracyjnego** (podpisanego zgodnie z wynikającymi z przepisów prawa zasadami reprezentacji danego podmiotu) pod krakowski adres SAIW CP: ul. Krupnicza 12/6, 31-123 Kraków i równolegle jako skan na adres mailowy: repartycja@copyrightpolska.pl.

Po aktywowaniu konta należy w Systemie SRC:

➤ **wprowadzić tytuły, do których wydawnictwo posiadało autorskie prawa majątkowe lub prawa**

pokrewne w 2022 roku (wydane w 2022 roku lub w latach wcześniejszych, jeżeli w 2022 roku wciąż przysługiwały wydawcy prawa do tych tytułów – niezależnie od tego, czy były w 2022 roku dostępne w sprzedaży, czy nakład się wcześniej wyczerpał, ale wydawca wciąż posiadał prawa do jego wznowienia);

➤ **podać łączną liczbę sprzedanych w 2022 roku egzemplarzy** książek / druków kartograficznych / druków muzycznych.

Na wprowadzenie wszystkich danych (i ewentualnie wcześniejszą rejestrację w Systemie SRC) wydawcy mają czas do wtorku 30 kwietnia i jest to w 2024 roku termin ostateczny.

Na podstawie zebranych danych SAIW CP dokona podziału zainkasowanych w 2023 roku opłat reprograficznych. **W tym roku do podziału między krajowych wydawców książek, druków kartograficznych lub muzycznych będzie ponad 6,9 mln zł** – więcej niż w rekordowym do tej pory roku ubiegłym (kiedy podzielonych i wypłaconych wydawcom krajowym zostało ponad 6,72 mln zł).

Minimalna rekompensata w 2024 roku wyniesie co najmniej 38,84 zł (co wynika z przepisów Regulaminu repartycji opłat reprograficznych SAIW CP). W zeszłym roku najmniejsza naliczona rekompensata wyniosła 40,53 zł, a najwyższa – 302 817,18 zł.

Podział zostanie dokonany pod koniec czerwca br., o czym wydawcy zostaną poinformowani mailowo, aby mogli uwzględnić wysokość naliczonych środków w swoich budżetach na drugą połowę 2024 roku. Wypłata środków nastąpi w drugiej połowie września br.

Na stronie internetowej Stowarzyszenia <https://www.copyrightpolska.pl/pl/3/0/361/Repartycja-oplat-SRC> znajdą Państwo szczegółowe informacje związane z repartycją opłat reprograficznych dla wydawców przez SAIW Copyright Polska oraz odpowiedzi na najczęściej zadawane pytania.

W razie pytań lub wątpliwości zespół SRC zaprasza do kontaktu pod adresem mailowym: repartycja@copyrightpolska.pl.